

Digitaliseret af | Digitised by

**DET KGL.
BIBLIOTEK**

Royal Danish Library

Forfatter(e) | Author(s):

Titel | Title:

Forchhammer, Joh.

Indbydelsesskrift til de offentlige Afgangs- og
Aarsprøver i Herlufsholms lærde Skole i Juli
1879.

Udgivet år og sted | Publication time and place: Næstved : Bangs Bogtrykkeri, 1879

Fysiske størrelse | Physical extent:

100 s.

DK

Materialet er fri af ophavsret. Du kan kopiere, ændre, distribuere eller fremføre værket, også til kommercielle formål, uden at bede om tilladelse. Husk altid at kreditere ophavsmanden.

UK

The work is free of copyright. You can copy, change, distribute or present the work, even for commercial purposes, without asking for permission. Always remember to credit the author.

Veiledning
til Møntsamlingen
paa Herlufsholm.
1879.

29-51-8

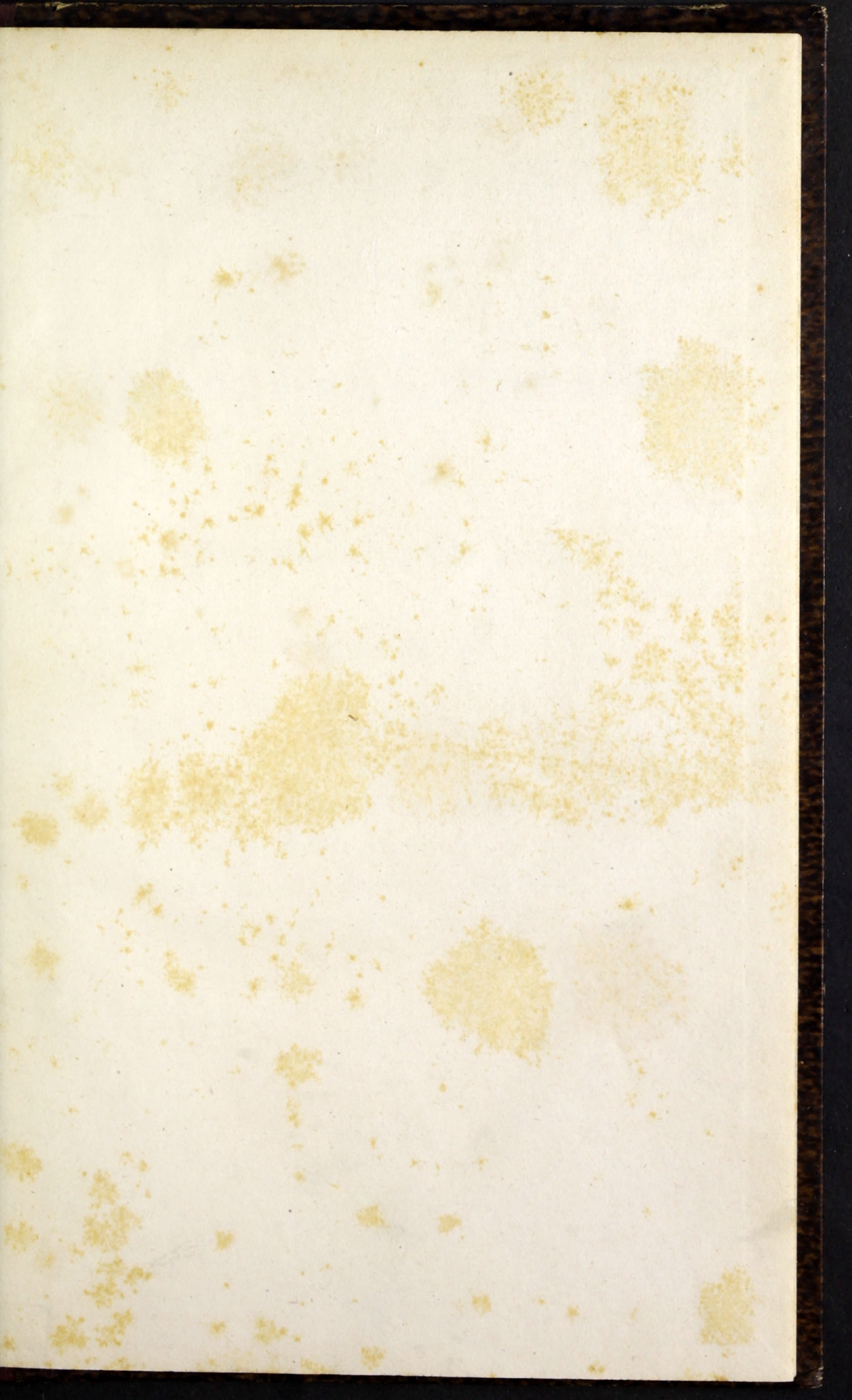
DET KONGELIGE BIBLIOTEK
DA 1.-2.S 29 8°

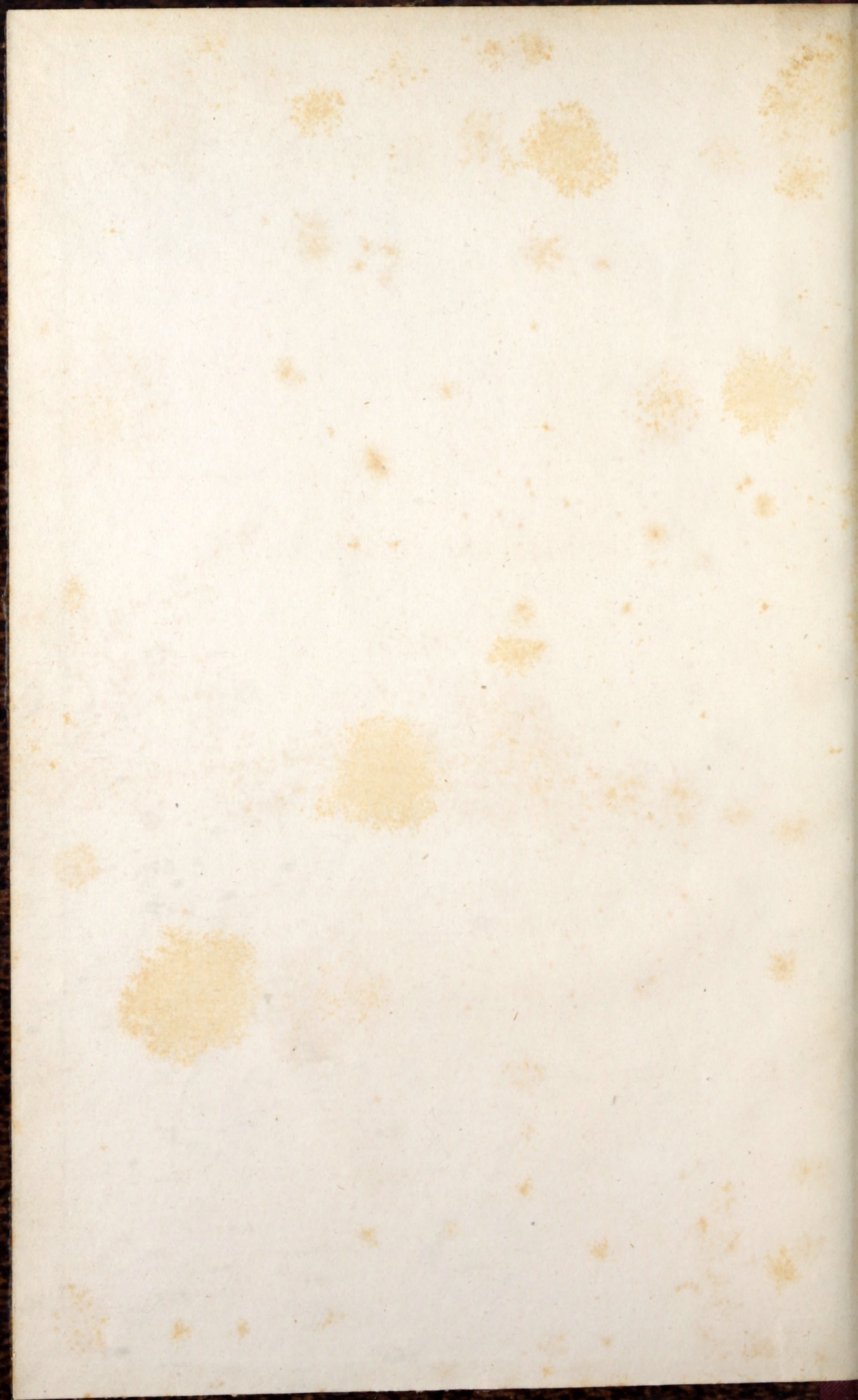

1 1 29 0 8 00199 5

+ REX

Indbydelsesskrift

til de offentlige

Afgangs- og Aarsprøver

i

Herlufsholms lærde Skole

i Juli 1879.

- I. Vejledning til Møntsamlingen paa Herlufsholm.
 - II. Nogle Skolespørgsmaal.
 - III. Efterretninger om Skolen og Opdragelsesanstalten i Skoleaaret 1878—79. Af Rektor Dr. Joh. Forchhammer.
-

NÆSTVED.

Bangs Bogtrykkeri.

Indbydelseskritik

til de allmuntre

Alfngs- og Aarsprøvet

Hertuginde Julies Skole

1 Juli 1879.

I. Vedkommende til Montanarbejdet ved Hertuginde Julies Skole.

II. Nogle Skolebestyrelser.

III. Brevvekslingen om Skolen og Opdragsanstalten i Skole-

året 1878-79. Af Redaktør Dr. Joh. Rasmussen.

København

Høst 1879

Vejledning

til

Møntsamlingen paa Herlufsholm.

Denne Vejledning er — med Vedkommendes Tilladelse — udarbejdet efter Vejledningen til den kongelige Mønt- og Medaille-Samling paa Prindsens Palais, hvoraf en ny Udgave netop nu er udkommen. Angaaende Oprindelsen til Skolens Møntsamling maa jeg henvise til Programmet fra 1878. Nærværende Vejledning omfatter de antike Mønter og de danske. Saavidt muligt har jeg ved Omarbejdelsen taget Hensyn til de Mønter, som vi kunne stille frem; men navnlig i den danske Samling har jeg medtaget en Del mere, ogsaa i det Haab, at vor Samling lidt efter lidt vil blive forøget. Til de danske Medailler kunde jeg ønske en Vejledning, men jeg ser mig ikke i Stand til selv at udarbejde en saadan.

Maatte denne Vejledning give de Unge forøget Lyst til at sysle med Oldtidens og Fædrelandets Historie.

Herlufsholm, 8de Mai 1879.

Joh. Forchhammer.

Mønter fra Oldtiden.

A. Græske Mønter (Montre I 1ste—9de Række).

Disse Mønter ere prægede af græske Folk, Stæder og Konger i de forskjellige Lande, som de tilføjede Navne angive, og omfatte Tidsrummet fra det 7de til det sidste Aarhundrede f. Chr.

De gangbare græske Sølvmønter, efter hvilke man regnede, vare Drachmen og Obolen ($\frac{1}{6}$ af Drachmen). Men foruden disse prægedes der hyppig af Drachmen dobbelte og 4dobbelte Stykker (Didrachmer og Tetradrachmer), af Obolen dobbelte og tredobbelte (Dioboler og Trioboler), ogsaa halve (Hemioboler), og mindre Dele. Der blev kun undtagelsesvis slaaet større Mønter af Sølv, som paa 10 Drachmer (Dekadrachmer). Møntfoden var ikke ens overalt; Drachmen havde en forskjellig Vægt i forskjellige Lande, en anden i en senere end i en ældre Tid. Af Guldmonter gaves mange Sorter. De bleve prægede af Philip II og Alexander d. Store af Udbyttet af de Guldminer i Macedonien, de lode bearbejde, og det Bytte, de gjorde ved deres Erobringer, og derefter af de følgende Konger i de af det macedoniske Monarchi opstaaede Riger, fremdeles af de rige Handelsstæder, i Vesten især af Tarent og Syrakus, i Østen af Stæderne paa det vestlige

Lilleasiens Kyster. Philips og Alexanders Guldmønter (Didrachmer eller Statere) vare de mest udbredte; de efterprægedes i Mængde længe efter disse Kongers Tid. Flere Folks og Kongers Mønter, som havde et fast Præg og vare meget søgte i Handelen, gik under særegne Navne; saaledes kaldtes de æginetiske Sølvmønter Skildpadder, de korinthiske Foler (unge Heste, efter Pegasus's Billede), de atheniensiske Ugler, Philip II's og Alexander den Stores Guldmønter Philipper og Alexandreer. Mønter af Kobber (Bronze) begyndte man først at slaa efter Midten af det 5te Aarhundrede. Hovedsorten hed Chalkus; de større og mindre Afdelinger, der udmøntedes, havde forskjellige Navne.

De græske Mønter ere dels prægede af Folk og Stæder, som udgjorde større eller mindre uafhængige Stater med republikansk Forfatning, eller dog under Andres Overherredømme bevarede en vis Selvregering, dels af Konger eller Fyrster. De førstnævnte Mønter kaldes de autonome.

De autonome Mønters Tid lader sig i Almindelighed kun bestemme af Prægets Beskaffenhed; det er først i en senere Periode og kun i enkelte Lande, at man træffer en Tidsangivelse paa Mønterne. De, der ere ældre end det 5te eller Midten af det 5te Aarhundrede f. Chr., kunne kjendes dels paa Kunststilen i Hovederne og Figurerne, den archaiske, som den Stil kaldes, der gik forud for den græske Kunsts fuldstændige Udvikling, dels paa Skriftegnene, som have den Form, der var ejendommelig for denne ældre Periode. Disse Mønter ere ofte tykke og lidet runde; endel ere alene prægede paa den ene Side, idet de paa Bagsiden kun have en Fordybning; paa Mønter fra Nedre-Italien (som fra Metapont) er undertiden den samme Figur eller Gjenstand, der ses op-
højet paa Forsiden, fremstillet fordybet paa den anden Side. Sølvet var det eneste Metal, som da blev udmøntet. Mønterne fra Øen Ægina vise Udseendet af de ældste Sølvmønter; den argiviske Konge Pheidon, der formodentlig regerede i det 7de Aarh., og under hvis Herredømme denne Ø befandt

sig, skal, efter Sagnet, i Grækenland have været den første, der slog Mønt. Denne Periodes Mønter ere for en stor Del uden Skrift eller indeholde kun Begyndelses-Bogstaverne af Folkets Navn, hvilket senere blev anbragt mer eller mindre fuldstændigt. Hvad Tidsbestemmelsen af de øvrige autonome Mønter angaar, maa de, der udmærke sig ved det skjønneste Præg, henføres til Tidsrummet fra Midten af det 5te til Udgangen af det 4de Aarhundrede, som var den græske Kunsts glimrende Periode.

Forestillingerne frembyde en stor Mangfoldighed. De fleste angaa Guderne og deres Dyrkelse. Man finder hyppig Billeder af Guddomme, især af den, der var Folkets Hoved- og Skyts-Guddom, til hvem Stadens Anlæggelse henførtes, eller efter hvem den havde Navn, saasom Athenes Hoved paa Mønterne fra Athen. Istedetfor Guddommens Figur eller Hoved anbragte man ogsaa det til Guddommen helligede Dyr, dens Symboler eller Attributer. De talrige Kvindehoveder forestille ofte ikke Gudinder, men enten en og anden Kvinde, der spillede en Rolle i de stedlige Myther og fra hvem en af Folkets Heroer nedstammede, eller en Nymphe, der repræsenterede Egnen eller Staden og blev ligesom en Personification af samme. Af denne sidste udviklede sig Billedet af Stadgudinden med Taarnkrone; (se under Smyrna). Ogsaa Folket blev undertiden personificeret, ved en mandlig Figur (Demos). Der forekommer ikke sjelden Flodguder, især paa Nedre-Italiens og Siciliens Mønter; de afbildedes enten i Skikkelse af en Tyr med Menneskehoved (se under Gela) eller i Menneskeskikkelse med Horn. Man træffer fremdeles den Heros, hvem Sagnet tilskrev Stadens Anlæggelse eller af hvem den havde sit Navn, saaledes paa Tarents Mønter Taras, Poseidons Søn, der siddende paa en Delphin holder forskellige Gjenstande i Hænderne. Undertiden er ogsaa en anden af Folkets Heroer afbildet, f. Ex. Ajax paa Lokrernes Mønter, som overhovedet Stoffet til Præget ofte blev hentet fra de stedlige Myther og Landets ældste

Historie. Andre Forestillinger have Hensyn til Folkets Næringsdrift og Landets Frembringelser, saaledes Kvæg, Ax (Metapontum), Vinkar (Korcyra), Silphiumplanten (Cyrene), fremdeles til Krigsvæsenet, som Vaaben (f. Ex. det bæotiske Skjold) og Ryttere, til de offentlige Lege, m. m. Af og til indeholder Billedet tillige en Hentydning til Stadnavnet, saaledes Hanen (Dagens Bebuder) paa Mønten fra Himera, Rosen paa Mønten fra Rhodos. Enkelte Folk brugte ogsaa Begyndelses-Bogstavet af deres Navn som et Slags Emblem, saaledes Argiverne og Sicyonierne. Foruden Folkets eller Stadens Navn finder man, især efter det 5te Aarhundrede, ogsaa Personnavne, som undertiden betegne dem, der stode i Spidsen for Regeringen, oftest dog de særegne Embedsmænd, til hvilke Møntvæsenet var overdraget; de smaa Mærker, Monogrammer eller Bogstaver, der ere tilføjede, angaa de med Møntningen beskjæftigede Personer.

Kongernes Mønter indeholde, efter Midten af det 5te Aarh., Navnet paa Kongen og, fra Alexander den Stores Tid af, ofte tillige Kongetitlen; paa de senere Kongers Mønter anbragtes endnu forskellige Tilnavne. I Begyndelsen satte Kongerne ikke deres Hoved paa Mønterne; man ser Hovedet af Herakles paa Alexander den Stores Mønter, af Alexander som Zeus Ammons Søn paa Lysimachus's Mønter. Men de efterfølgende Konger lode i Almindelighed deres Portræt anbringe paa Guld- og Sølv-Mønterne, saaledes Seleuciderne i Syrien og Ptolemæerne i Ægypten; Guderne og deres Symboler bleve da henviste til Møntens Bagside. De smaa Mærker paa Kongernes Mønter betegne ofte de Stæder, hvor de ere slagne.

Paa Mønterne fra Kunstens glimrende Periode finder man mange Hoveder og Figurer, der udmærke sig ved deres ædle Stil og fortræffelige Graving. Den Højhed og Skjønhed i de græske Gudebilleder, som vi beundre i de Marmorværker, der ere os opbevarede, træde os ogsaa imøde paa Mønterne. De kvindelige Hoveder vise os det græske

Skønheds-Ideal i mange Variationer (se Philistismønten under Syrakus). Der er Ynde og Finhed i de kvindelige Figurer, Liv og Kraft i de mandlige, Charakter i Portræthovederne, Natursandhed i Dyrene.

B. Parthiske Mønter (10de Række).

I Midten af det tredie Aarhundrede f. Chr. dannedes det parthiske Rige, der under Arsacidiske Konger bestod indtil 226 efter Chr., da det afløstes af det nypersiske Rige under Sassanidernes Kongeslægt. Arsaces og hans Efterfølgere tilegnede sig græske Sæder og sloge Mønter med græsk Præg og græsk Indskrift. Sassaniderne gjenoprettede den gamle nationale Gudsdyrkelse, og deres Mønter vise Forestillinger, der antyde Ildtilbedelsen, og pehlvisk Skrift.

C. Puniske Mønter (10de Række).

De carthaginiensiske Mønter synes først at være prægede, efter at Carthaginienserne havde gjort Erobringer paa Sicilien. Kunststilen viser græsk Paavirkning. Særlig carthaginiensiske Typer ere Hestehovedet og Palmetræet. Kong Iubas Mønter (c. 46 f. Chr.) vise romersk Paavirkning. De puniske Mønter fra Spanien skille sig i Præget baade fra de græske og romerske Mønter.

D. Celtiberiske Mønter (11te Række).

De spanske Mønter have i et os ubekjendt Sprog Indskrifter fra forskellige Stæder og Folk i Spanien; de ere dannede efter de romerske; Sølvmønterne svare til Denarerne.

Tiden for disse Mønters Prægning synes at falde efter Aar 200 f. Chr., da Spanien for største Delen var betvungen af Romerne. Mønterne fra den midterste og nordvestlige Del af Spanien have en Rytter med fældet Landse, de fra den nordøstlige Del en Rytter med en Palmegren.

E. Romerske Kolonialmønter (11te og 12te Række).

Saaledes kaldes de Mønter, der ere prægede i romerske Kolonier. De have latinsk Skrift og skille sig i Præget fra Romerstatens egne Mønter. De fremlagte Mønter ere for største Delen fra Kejsertiden. Nemausus (Nismes) blev romersk Koloni Aar 49 før Chr. Den fremlagte Mønt blev slaaget i Anledning af Slaget ved Actium.

F. Romerske Mønter (Montre II—IV).

I. De i den første Række fremlagte Mønter, som alle ere af Bronze og støbte, ere fra forskellige Folk i Mellem-Italien og henhøre til Tidsrummet mellem Midten af det 5te og Midten af det 3die Aarhundrede f. Chr. De ere uden Indskrift, og det lader sig ikke med Sikkerhed bestemme, fra hvilke Byer de hidrøre. Møntsystemet er det romerske. De romerske Mønter fra denne Tid ere kjendelige ved, at de paa Bagsiden have Forstavnen af et Skib. De almindelige Sorter vare: As, Semis ($\frac{1}{2}$ As), Triens ($\frac{1}{3}$ As), Quadrans ($\frac{1}{4}$ As), Sextans ($\frac{1}{6}$ As) og Uncia ($\frac{1}{12}$ As). De vare mærkede med I for Assen, S for Semissen og Kugler som Unzemærker for de øvrige Afdelinger. Vægten af et Pund (libra) blev lagt til Grund for Assen; men de Stykker, der ere komne for Lyset, veje noget mindre.

II. Der blev først slaaget Sølvmønter i Rom 4 Aar før den 1ste puniske Krig; et Prægested indrettedes i Juno Monetas Tempel paa Borgen; deraf kommer Ordet Mønt. Hovedsorten kaldes Denarius, fordi den indeholdt 10 Asser, og svarede omtrent til en attisk Drachme. Dens Underafdelinger vare Quinarius (5 Asser) og Sestertius ($2\frac{1}{2}$ Asser). De bare Romas Hoved og paa Rev. Dioskurerne tilhest med Tilføjelse af Tegnene X, V og IIS, der viste, hvormange Asser de gjaldt; paa Rev. af Denaren anbragtes ogsaa en Biga med Victoria eller med Diana. Senere kom hertil en ny Sort, af Værdi $\frac{3}{4}$ Denar eller 3 Sestertser, som efter Forestillingen

paa Bagsiden, Victoria bekrandsende en Trophæ, blev kaldet Victoriatus; den havde paa Forsiden Jupiters Hoved. Det er sandsynligt, at denne Sort først er slaaet i Illyricum efter Underkastelsen under Rom 229 f. Chr., og at dens Prægning har indskrænket sig til denne Provinds og Gallia Cisalpina. Hvad Bronzemønten angaar, blev i Begyndelsen af den 1ste puniske Krig Assen reduceret til $\frac{1}{3}$ (Trientalfod) og sank efterhaanden mere, indtil den under den 2den puniske Krig blev sat til $\frac{1}{2}$ af sin oprindelige Vægt (Unzefod); der blev af disse Asser regnet 16 paa Denaren. De mindre Bronzemønter bleve prægede, medens de største endnu støbtes, indtil endelig ogsaa med Hensyn til disse Prægning traadte istedetfor Støbning.

III. Præget paa Sølvmønterne undergik efter den 2den puniske Krig en betydelig Forandring, idet Anbringelsen af Indskrifter og Forestillinger blev overladt til dem, der lode Mønterne præge; i Rom var det de Mænd, til hvilke dette Hverv var overdraget af Senatet og som senere dannede et eget af Tre bestaaende Collegium, tresviri aeri, argento, auro flando feriundo (III VIR AAA F F, se under Augusts Mønter), i Provindserne Feltherrerne og Statholderne, eller dem, der besørgede Møntningen for disse. I Begyndelsen satte de kun deres Vaabenmærke eller Monogram paa Mønterne, men derefter (omtr. fra 150 f. Chr.) deres Navne, undertiden tilligemed deres Titler. Ved Siden af ægte Mønter prægedes ogsaa falske (subærate), se under gens Appuleia, Cornelia og Postumia. De fleste af Møntmestrene ere ubekjendte Personer, hvorfor Mønterne fra dette Tidsrum i Almindelighed ordnes efter Slægterne (gentes), til hvilke disse Personer hørte; det er saadanne Familienavne, under hvilke der er oplagt Mønter i den 3die, 4de og 5te Række. Quinarier findes under gens Egnatuleia og Sergia, Victoriater under gens Cornelia og Tituria. Ligesom disse Mønter indeholde en Mængde forskellige Navne, findes der ogsaa en stor Mangfoldighed i Forestillingerne og de til samme hørende Ind-

skrifter. Stoffet blev hentet fra Gudsdyrkelsen, det offentlige Liv og vigtige Begivenheder; men det var mest personlige Grunde og private Hensyn, der vare de ledende ved Valget, idet de, der sloge Mønterne, ved Præget søgte at gjøre deres Fortjenester og Bedrifter gjældende, eller vilde gjenkalde i Erindringen, hvad deres Forfædre havde udrettet, og derved hæve Slægtens Glands. Nogle Exempler skulle anføres. Under gens Aemilia viser Rytteren med Trophæen os den Statue, der var rejst paa Capitolium til Ære for en M. Aemilius Lepidus, der i en Alder af 15 Aar i et Slag havde dræbt en Fjende og reddet en romersk Borger. Den følgende Mønt minder om Macedoniens Erobring ved L. Æmilius Paullus. Han staar ved en Trophæ, ved Siden af hvilken Kong Perseus ses som Fange med sine to Sønner. Hovedet af Frihedens Gudinde findes paa Cassius' Mønter, Ancus Marcius' Hoved paa Mønten fra gens Marcia. Paa en Mønt, som er slaget af en Pomponius med Tilnavnet Musa, er en af de 9 Muser afbildet, hvis Statuer efter Sejren over Ætolerne (189 f. Chr.) vare bragte fra Ambracia til Rom og opstillede i Hercules Musagetes' Tempel. Paa en Mønt fra gens Servilia ses paa den ene Side Hovedet af C. Servilius Ahala, der 439 f. Chr. nedstødte Spurius Maelius, paa den anden Side Hovedet af L. Junius Brutus, der befriede Rom for Tarquinius Superbus. Paa Mønter fra gens Tituria, hvoraf en Gren havde Tilnavnet Sabinus, findes Fremstilling af Sabinerindernes Rov, og af Romerinden Tarpeia, der knuses under Sabinernes Skjolde, da hun overgiver dem Roms Borg. Den 1ste af Cæsars Mønter har paa den ene Side Venus' Hoved og paa den anden Fremstillingen af Æneas, der bærer Anchises og Palladiet bort fra Troia; det var fra Venus, igjennem Æneas' Søn Iulus, Cæsar foregav at nedstamme. Af Antonius' Mønter bærer en Augustus Hoved paa Rev.; Mønterne med Feltherreskibet, Felttegn og Legionnavne ere slagte til Sold for hans Flaade og Hær.

Guldmønterne (Aurei) fik ligesom Sølvmønterne et

vexlende Præg; de slutte sig i Vægten til de græske Guld-mønter, som vare de mest gængse, de saakaldte Philipper, og prægedes først i Republikens sidste Tid. Et Pund Guld gjaldt da lig 1000 Denarer. Bronzemønterne aftog i Størrelse; under Forbundskrigen sank Assens Vægt ned til $\frac{1}{2}$ Unze.

IV. Under Augustus gik Prægningen af Guld og Sølv over til Kejseren, og Senatet beholdt kun Retten til at slaa Bronzemønt. Derfor ere alle Kejsertidens Bronzemønter mærkede S. C. (senatus consulto). August lod ogsaa præge Mønt i Lyon, og som regelmæssige Møntsteder i Kejsertiden kunne udenfor Rom nævnes Antiochia og Alexandria. Sølvet havde i Republikens Tid indtaget den første Plads som Møntmetal; nu traadte Guldet istedetfor. Guldmønten (Aureus) gjaldt 25 Denarer og vedligeholdte sig temmelig uforandret i Vægt indtil Neros Tid. Sølvmønterne (Denarer og sjældent Quinarer) aftog ogsaa fra Neros Tid i Gehalt og Vægt; under Severus finder man i dem kun det halve af det Sølv, de skulde indeholde. Med Hensyn til Bronzemønterne blev det gamle System afskaffet; der blev i den tidligere Kejsertid udpræget 5 Sorter, nemlig Sestertius (4 Asser), Dupondius (2 Asser), As, Semis og Quadrans. Deres Præg vexler ligesom Guld- og Sølv-Mønternes. De kjendtes paa Størrelsen og tildels paa Metallets Farve, idet der til de 2 største Sorter i Almindelighed blev anvendt Messing (orichalcum).

Paa Forsiden af Mønterne blev Hovedet af Kejseren bragt med en Omskrift, der indeholdt hans Navn, Tilnavne, Titler og forskellige Værdigheder, der undertiden fortsættes paa den anden Side*). Ogsaa Hovedet af Kejsersinden, Thronfølgeren

*) Saaledes paa den Bronzemønt, der ligger først i 8de Række under Kejser Tiber i to Exemplarer: Adv. Kejser Tibers Hoved med Omskriften TI(berius) CAESAR DIVI AVG(usti) F(ilius) AVGVST(us) IMP(erator) VIII. — Rv. S. C. Udenom læses PONTIF(ex) MAXIM(us) TRIBVN(iciae) POTES(at)is) XXIIII. Det 24de Aar af Tibers Tribunmagt er Aar 22.

eller andre Personer af den kejserlige Familie findes med deres Navne og Titler. De i fjerde Montre fremlagte Svovlaftryk af større Bronzemønter fremstille en Række vel udførte og vel bevarede Hoveder, mandlige saavel som kvindelige, fra hele Kejsertiden. Blandt de mindre Bronzemønter er der en del uden Portræthoved.

Præget paa Bagsiden indeholder en Mængde forskellige Forestillinger og Indskrifter. Man forefinder ikke alene de store Guddomme med deres forskellige Tilnavne, men ogsaa, og endnu oftere, de mindre, der mest vare Personifikationer dels af Tilstande, enten i Riget eller i den kejserlige Familie (Fred pax, Frihed libertas, Sikkerhed securitas, Velfærd salus, Lykke felicitas, o. s. v.)*), dels af Dyder, der ifølge Tidsalderens Smigreri tillagdes Kejseren eller Kejserinden. De havde for en Del deres egne Templer og Statuer, og ere mest fremstillede ved kvindelige Figurer med særegne Attribute og Navnet tilføjet. Kejseren er hyppig selv Gjenstanden for Forestillingen. Man ser ham saaledes ofte holde en Tale til Soldaterne, sammenlign Svovlaftrykkene under C. Caligula, Nero og Galba med Overskriften adlocutio. Paa Trajans Mønter (Svovlaftrykkene) se vi Fremstillinger af hans Byggeforetagender: Forum Trajani, den berømte Søjle og af Basilica Ulpia. Paa Hadrians Mønter findes mange Forestillinger, sigtende til de Rejser, han foretog gennem Riget for at ophjælpe Provindserne; de Lande, han besøgte, ere personificerede ved kvindelige Figurer, som ere karakteriserede ved forskellige Dyr og Emblemer. Som bekjendt bleve Augustus og mange af de følgende Kejsere ophøjede til Rang med Guder, medens de le-

*) Saaledes pax Augusti under Vespasian; libertas Augusta under Tiber, libertas publica under Nerva; securitas Augusti under Nero, securitas p. R. under Otho; salus publica under Nerva, salus Augusti under Hadrian og Antoninus pius; felicitas publica under Vespasian, felicitati Aug. under Hadrian og Antoninus pius.

vede, eller apotheoserede efter Døden, ligeledes flere af Kejserinderne og de til den kejserlige Familie hørende Prindsesser; paa Mønterne have de derfor ofte Tilnavnet den Guddommelige (Divus, Diva), og der forekommer mange Fremstillinger, sigtende til deres Forgudelse, se under Divus Augustus, Antoninus Pius og Claudius Gothicus. Under Antoninus pius ses det pragtfulde Baal i Form af en pyramidalsk Bygning, paa hvilket ved Kejserens Apotheose hans Lig eller Billede blev brændt. Commodus se vi fremstillet som Hercules; denne Kejser, der ved Kampe med Gladiatører og vilde Dyr i Circus søgte at ligne Hercules, viste sig offentlig i Gudens Dragt, og lod sig tilbede under Navnet den romerske Hercules. De barbariske Folks Underkastelse og de Sejre, ved hvilke efterhaanden Rigets Grændser udvidedes, gave ofte Anledning til nye Forestillinger. Paa Vespasians Mønter er Palæstinas Undertvingelse oftere fremstillet; Judæa sidder som en sørgende Kvinde ved en romersk Trophæ eller under et Palmetræ ved Sejrherrens Fod. I Modsætning hertil findes paa Neros Mønter Janustemplets Dør lukket i Anledning af Freden.

Det bedste Præg frembyde Mønterne fra Hadrian, Antoninus Pius og M. Aurelius, under hvilke Kejseres Regering Kunsten stod højest i Rom; man finder især fortrinlig udførte Portræthoveder. Paa Severus' Mønter viser sig Begyndelsen til Kunstens Forfald.

V. Under Caracalla begyndte Prægningen af en ny Sort Sølvmønter, som efter ham kaldtes Antoninianus eller Aurelianus; den skulde formodentlig gjælde 2 Denarer og var, foruden ved sin Størrelse, kjendelig derpaa, at Kejserens Hoved bar en Krone og Kejserindens Brystbillede hvilede paa en Halvmaane. Gehalten af denne Sort blev stedse slettere og sank i Løbet af det 3die Aarhundrede ned til 4 Procent Sølv, hvorfor man gav den en svag Forsølving, som snart forsvandt. De øvrige Sølvmønter bleve forringede paa en tilsvarende Maade, indtil Diocletian og Constantin den Store igjen begyndte at lade slaa Mønter af godt Sølv. Guldet

var fremdeles det vigtigste Møntmetal. Dets Finhed blev ikke forandret. I det 3die Aarhundrede sloges der forskellige større og mindre Guldmønter. Hovedstykket (Aureus) varierede i Vægt, indtil Constantin den Store bestemte Vægten til $\frac{1}{72}$ af Pundet, som derefter vedligeholdte sig; det fik Navnet Solidus. Kobbermønterne aftog i Vægt, og deres Prægning var megen Uregelmæssighed underkastet, saa at det er vanskeligt at henføre dem til bestemte Sorter.

Den antike Kunsts Synken og endelige Undergang viser sig i Møntpræget. Portræthovederne blive karakterløse og ensformige, Figurerne livløse og stive. Enkelthederne ere ofte skjodesløst eller slet graverede, og Præget er fladt.

Hvad Forestillingerne angaar, finder man i det 3die Aarhundrede mange af dem fra den foregaaende Tid gjentagne og ikkun faa nye. Ægyptiske og asiatiske Guddomme, hvis Dyrkelse allerede tidligere havde fundet Indgang i Rom, træde os ikke sjældent imøde. Under Kejser Philippus minde Indskrifter og Fremstillinger om Roms Tusindaarsfest. Paa Diocletians Mønter er Jupiter den mest fremtrædende Gud, paa hans Medregent Maximians Hercules; det var disse to Guder, de betragtede som deres særegne Beskyttere og efter hvilke de optog Tilnavnene Jovius og Herculus. Genier og Personifikationer, som tidligere vare sjældne, men nu hyppigere forekomme, ere: Hærens Genius, Romerfolkets Genius (allerede under Antoninus pius), Soldaternes Troskab, Møntens Gudinde (allerede under Domitian).

At Christendommen blev Statsreligion, maatte have en Forandring i Møntpræget til Følge. Da Constantin den Store i 323 var bleven Enehersker, forsvandt de gamle Gudebilleder fra Mønterne. Christelige Symboler træffes allerede forinden af og til paa Mønter med Constantins, hans Sønners og Licinius' Navne; men de ere meget smaa og halv skjulte. I Slutningen af Constantins Regering, og især efter Rigets Deling, under hans Sønnere og de følgende Kejsere, blive de hyppigere og træde mere frem. Hovedforestillingerne paa

Reversen af Mønterne ere imidlertid: Kejseren, Victoria, Roma, Constantinopolis, Sikkerheden, Tapperheden, Friheden og flere Personifikatione, Felttegn, Sejrsgræne, og Krands med Ønsker for Kejseren. Julianus Apostata's Mønter indeholde hverken romerske Gudebilleder eller christelige Symboler. I den følgende Tid ses ofte Kejseren thronende ved Siden af sin Medregent, begge bekrandsede af Victoria eller trædende paa en slagen Fjende. Korset kommer i den sidste Tid stedse hyppigere tilsyne, og tilsidst faar det sin Plads paa Jordkuglen istedetfor det gamle Victoriabillede.

Danske Mønter.

A. Før den oldenborgske Kongestamme.

1000—1147. De ældste danske Mønter vare Efterligninger af de engelske. De første bleve prægede af Svend Tveskjæg ved en Møntmester Godwin, formodentlig en indkaldt Angelsachser, der ogsaa blev benyttet af Olaf Trygvæsen og Olaf Skøtkonning, som paa samme Tid begyndte at slaa Mønt i Norge og Sverrig. Man kjender kun een Mønt fra Svend i 3 Exemplarer; men fra Knud den Store, som i England lod slaa Mønter i meget stort Antal (se under „Udenlandske Mønter, der i Middelalderen brugtes som almindelig Betalingsmiddel i Danmark“ 2den Montre 10de Række), haves der endel, som ifølge Indskrifterne ere prægede i Danmark. Ligesom de engelske Mønter fra denne Tid, fik de danske paa Forsiden Kongens Brystbillede og Navn, paa Bagsiden Navnene paa Møntmesteren og Møntstaden, anbragte som Omskrift omkring et Kors eller et Ornament; Skriften var den angelsachsiske. De danske Byer, hvis Navne læses paa Knud den Stores Mønter ere: Lund, Roskilde, Ringsted, Slagelse, Odense og Viborg. Snart undergik dog Præget forskellige større og mindre Forandringer. Allerede paa nogle af Knuds og Hardeknuds Mønter er Kongens Brystbillede

afløst af en sammenrullet Slange eller en Kirkebygning. Paa Magnus den Godes og Svend Estridsens Mønter finder man ofte, istedetfor deres Brystbillede, Christus med Evangeliet i Haanden, eller en Engel overrækkende Kongen en Fane, Fremstillinger, som ere laante fra de byzantinske Mønter, hvoraf mange vare bragte til Norden. Foran Knud den Stores Brystbillede var undertiden Scepteret anbragt; de følgende Konger holde oftest et Sværd, enkelte Gange et Kors, en Fane eller en Falk. Paa Mønten fra Erik Emun er Kongen afbildet tilhest. Andre Fremstillinger ere: Christi Symbol, Lammet, over hvilket undertiden den syvarmede Lysesstage synes at være anbragt; en Fugl, der formodentlig skal forestille Duen, den Helligaands Symbol; en Helgen med Bispestav; en befæstet Borg eller By. Enkelte Gange er kun Kongens Navn skrevet paatvers over Midten af Forsiden. Efter Knud den Stores Tid forekomme Navnene paa flere Møntsteder, nemlig: Aarhus, Randers og Aalborg. Indskrifterne paa adskillige af Magnus den Godes og Svend Estridsens Mønter ere med Runebogstaver. Under de følgende Konger bleve de ejendommelige angelsachsiske Bogstaver efterhaanden afløste af latinske, og i det 12te Aarhundrede kom mer og mer de Bogstaver i Brug, som paa den Tid vare de almindelige i andre Lande, de saakaldte Munkebogstaver eller Majuskler. Der blev i dette Tidsrum kun præget een Sort Mønter, af Sølv. De kaldtes Penninge. Der gik 10 af dem paa en Ørtug, 30 paa en Øre og 240 paa en Mark, hvilke vare de 3 almindelige Regningsmønter. Deres Gehalt og Vægt bleve i Tidens Løb noget forringede.

1147—1412. I Midten af det 12te Aarhundrede blev der en Tid lang slaact Bracteater, som da vare i almindelig Brug i Tydskland. Disse meget tynde Mønter, som kun havde et enkelt og stærkt ophøjet Præg, skulde formodentlig tjene som mindre Skillemønt; de synes for største Delen at have været halve Penninge. Der haves af dem fra de 3 Konger Svend Grathe, Knud V og Valdemar den Store, og fra endel

Byer i Nørrejylland, nemlig: Aalborg, Aarhus, Hjørring, Horsens, Randers og Viborg. Paa Valdemars Bracteater, der formentlig ere prægede kort efter Slaget paa Grathehede, er Kongen afbildet med Dronning Sophie eller med Erkebiskop Eskil; Kongen og Dronningen have mellem sig et Sværd i Skede, en Palmegren, et Scepter eller det danske Banner, en Stang med en Ravn. De nørrejydske Byers Bracteater have Kongens Hoved eller et Kors tilligemed Byens Navn. Prægningen af disse Huul-Mønter synes allerede at være standset under Valdemars Regering; maaske blev den senere igjen optagen under Margrethe. Penningene bleve i dette Tidsrum forringede i Henseende til Vægt og Gehalt, og Præget paa dem blev mer og mer indholdsløst og raat. Kongens Billede forekommer sjældnere; efter Valdemar II's Tid finder man som oftest, istedetfor samme, kun et af Kongemagtens Symboler, Kronen, Scepteret eller Sværdet, et stort Bogstav eller desl. Man havde allerede i Begyndelsen af Perioden ophørt med at anbringe Møntmesterens og Stadens Navn paa Bagsiden; efterhaanden forsvinde Omskrifterne ganske; af Kongens Navn forefindes hyppig kun Begyndelsesbogstavet; ofte er der ingen Skrift. Det bliver derved vanskeligt, med Hensyn til mange af Mønterne fra dette Tidsrum, især fra den sidste Del af samme, at bestemme, af hvem eller hvor de ere prægede. Ligesom der var Stæder, som havde Tilladelse til at slaa Mønt under Kongens Overhøjhed, var der ogsaa indrømmet flere af de mægtige Prælater Ret hertil; blandt de Mønter, der ere fremlagte under Valdemar II og Christopher, findes endel, som ere prægede af dem. I den første Halvdel af det 14de Aarhundrede, under de indre Stridigheder, da Landet for en stor Del var i Fremmedes Magt og en Tid uden Konge, vare de danske Mønter yderlig slette, og der herskede en stor Forvirring i Møntvæsenet. Foruden Kongen var der mange Prælater og Stæder, ogsaa Panthavere og Riddere, som havde Tilladelse til at slaa Mønt, eller som selv toge sig Retten hertil. Det berettes saaledes,

at nogle af Erik Glippings fredløse Mordere fangede Erik Menveds Møntmester, da han sejlede til Aarhus, og tvang ham til at slaa slet Mønt for dem med Kongens Stempler. Af hvilken Beskaffenhed de danske Mønter vare i dette Tidsrum, ses af dem i den tredie Række, som man har fundet i overordentlig stort Antal og paa mange Steder. De vare upaatvivlelig Penninge, men indeholdt saa lidet Sølv, at de ganske have Udseendet af Kobbermønter. Præget, der frembyder en stor Forskjellighed, bestaar kun i et enkelt Bogstav, et og andet simpelt Ornament, eller vaxlende, ofte utydelige Tegn, som mulig ere Vaabenmærker. De vidne om den sørgelige Tilstand, i hvilken det danske Rige dengang befandt sig; det var den samme Tid, da man i andre Lande havde store Guld- og Sølv-Mønter med et zirligt Præg. Ved større Kjøb og Salg betjente man sig derfor ikke af Landets egne Mønter, men af udenlandske Pengesorter, især Hansestædernes og de engelske, der vare i almindelig Cirkulation (se de „Udenlandske Mønter“ anden Montre 10de Række). Der synes ikke at være præget danske Mønter under Valdemar Atterdag, Oluf og Margrethe; men det er vel muligt, at baade Valdemar og Margrethe have ladet slaa Mønter med udenlandsk Præg.

1412—1448. Under de to Konger af tysk Herkomst, der regerede efter Margrethe, forefinde vi flere Møntsorter med dansk Præg og af godt Metal, som slutte sig til de tyske; der blev nu ogsaa anvendt Kobber til den mindste Sort. Af Erik af Pommern haves Søslinge (d. e. Sechslinge), der gjaldt $\frac{1}{2}$ Skilling eller 6 Penninge, Stykker paa 4 Penninge, 2 Penninge og 1 Penning, der ere af Kobber. Paa de Søslinge, som Dronning Philippa under Kongens Fraværelse lod præge i Lund efter Overenskomst med Hansestæderne, finder man for første Gang Danmarks Vaaben, de 3 Løver (Leoparder). De dobbelte Penninge, der havde en Leopard (Løve) til Præg, kaldtes efter dette Leopard. Eriks Mønter indeholde iøvrigt en Krone, et stort E eller et Kors, tilligemed

Navnene paa forskjellige Møntstæder. Christopher af Baierns Mønter ere Skillinge og Hvide, af hvilke der gik 3 paa Skillingen. Skillingene have det danske Vaaben paa den ene, det baierske paa den anden Side, Hvidene paa Forsiden en Krone eller Begyndelsesbogstavet af Kongens Navn med en Krone over, paa Bagsiden et Kors, efter hvilket de ogsaa kaldtes Korshvide.

B. Den oldenborgske Kongestamme.

Fra **Christian I** haves der kun Korshvide, svarende til Christopher af Baierns og prægede i Malmø; men hans Efterfølger **Hans** slog forskjellige større Mønter, baade af Sølv og Guld. Guldmønterne ere tredobbelte og enkelte Nobler, Gylden og halve Gylden, hvilke alle slutte sig til de samtidige engelske og tyske. Paa de danske Nobler er, som paa de udenlandske, Kongen afbildet paa Thronen, og ligesom paa de tyske Gylden i Almindelighed en Helgen er fremstillet, ses paa Kong Hans's Danmarks Skytspatron Knud den Hellige med det oldenborgske Vaaben foran sig. Paa Rev. af Noblerne træffer man for første Gang det fuldstændige danske Rigsvaaben. Sølvmønterne ere Skillinge, Halvskillinge og Hvide; de have Vaabnet med de 3 danske Løver, det oldenborgske Vaaben eller et kronet h. Under denne Konge begyndte man at mærke Mønterne med Aarstallet, hvilket i den følgende Tid blev almindeligt; i det 16de Aarhundrede lod man sig ofte nøje med at anbringe de 2 sidste Zifre.

Christian II prægede de første store Sølvmønter, der kaldtes Sølvgylden eller Joachimsthalere af deres Overensstemmelse med de Mønter, som Greverne af Schlick i Bøhmen lode slaa af Sølv fra Minerne ved Joachimsthal; Navnet blev senere forkortet til Daler. Under denne Konge kom ogsaa Klippinge i Brug, saa kaldte, fordi de bleve prægede paa afklippede firkantede Metalstykker. Endel af Sølvklippingene vare af saa slet Gehalt, at de paadroge Kong Christian Øge-

navnet Kong Klipping; ogsaa anføres deres Møntning i Rigsraadets Opsigelsesbrev til Kongen iblandt Grundene til hans Afsættelse. Præget paa Christian II's Mønter svarer til det paa hans Faders. Middelalderens gothiske Bogstaver begyndte at vige Pladsen for de latinske.

Under **Frederik I** blev der præget Sølvmonter af nye Sorter. Strax efter at han var valgt til Konge under Kjøbenhavns Belejring lod han slaa Stykker paa 10 Hvide, som kaldtes Lejr-Skillinge, fordi de, hvortil ogsaa Omskriften hentyder, vare bestemte til Sold for Hæren. Fremdeles blev kort efter hans Regerings Tiltrædelse Christian II's Sølvklippinge ommøntede til Stykker paa 14 og 6 Penninge. Paa de Mønter, der ere prægede, forinden Kongen blev kronet, fører han Titlen af Udvalgt Konge, hvilket ogsaa er Tilfældet med dem af de følgende Kongers Mønter, der ere fra Tidsrummet mellem deres Udnævnelse og Kroning. Paa Frederik I's Mønter begynder Brystbilledet af Kongen at afløse Fremstillingerne af ham i hel Figur. De følgende to Mønter ere prægede under Grevens Fejde 1533—1535.

Christian III. Der haves fra denne Konge kun én Guldmonst, en Gylden, men mange Sølvmonter af forskjellige Sorter. Paaskriften paa Mønterne undergik i hans Regeringstid en betydelig Forandring. Man ophørte med at anbringe Navnet paa Møntstaden og lod istedetfor samme Kongens Titler fra Forsiden fortsættes i Omskriften paa Bagsiden; til Betegnelse af Møntstedet blev fra nu af kun anvendt et lille Mærke. Fremdeles begyndte man fra 1541 af at anbringe Værdien paa Bagsiden af Mønterne. Der gik 3 Mark paa Daleren (eller Specien) og 16 Skillinge paa Marken. Det oldenborgske Vaaben gik af Brug som Hovedpræg; istedetfor samme træffer man undertiden 3 Vaabenskjolde, indeholdende det danske og det norske Vaaben samt Korset af Dannebrog. Mønterne, der ere prægede i Visby, bære Gullands Vaaben.

Frederik II's Mønter have, paa enkelte Undtagelser nær, Værdien angiven paa Bagsiden. Gyldmonterne vare rudefor-

mede eller Klippinge; de havde ifølge Paaskriften Værdien af en Dukat, en Guldkrone og en Guldgylden. Sølvmønterne ere Specier (Dalere), Stykker paa en Mark, 8, 4, 2 og 1 Skilling, samt Hvide; Speciens Værdi var 3 Mark. Der prægedes ogsaa Klippinge af Sølv, som gjaldt fra 2 Mark til 2 Skilling.

Under **Christian IV's** 60aarige Regering blev der slaaet Mønter i et overordentligt stort Antal og af mange forskellige Sorter*). Af Guld udmøntedes følgende: Portugalløssere, dobbelte, enkelte, halve og $\frac{1}{4}$; firkantede Stykker paa 8, 6, 4 og 3 Dalere (Specier); Rosenobler, hele og halve; ungerske Gylden, 3dobbelte og enkelte; rhinske Gylden; Guld kroner, dobbelte (Dubloner), enkelte og halve; Dukater, fra dobbelte ned til $\frac{1}{4}$, af forskjelligt Præg. Der er kun nogle af disse Sorter, der indeholde Angivelse af Værdien. I Sølv var Daleren (Specien) Hovedmønten; der prægedes Stykker paa 6, 4, 3, 2, $1\frac{1}{2}$, 1 og $\frac{1}{2}$ Species. Specien blev kort efter Frederik II's Død sat fra 3 til 4 Mark, senere, i 1622, til 6 Mark. Der blev slaaet Stykker paa 2 og 1 Mark. Af Skillinge gik der oprindeligt 48 paa Specien og 16 paa Marken; men dette Forhold blev ved en Række af kgl. Forordninger idelig forandret. Specien kom til at indeholde et stedse større Antal Skillinge, indtil 96, til enkelte Tider endog derover, Marken ligeledes, indtil 21, og der blev præget Skillinge af en stedse ringere Vægt og Lødhed, svarende til den forandrede Inddeling. Foruden Species-Mønten blev der fra 1618—1627 præget Sølvmønter af en særegen Møntfod, Krone-Mønten. De Sorter, der udmøntedes af samme, vare: hele, $\frac{1}{2}$, $\frac{1}{4}$ og $\frac{1}{8}$ Kroner, samt Stykker paa 8, 4, 2 og 1 Skilling; der gik 96 Skillinge paa Kronen. Alle Kronestykkerne have paa Forsiden Kongens Billede, paa Bagsiden en Krone, de tilsvarende

*) Her er ogsaa saadanne Mønter oplagte, som ere slagne for Norge og Hertugdømmerne samt for Kolonierne i Ost- og Vestindien, men kun de danske ere nærmere omtalte.

Skillemønter, med Undtagelse af Skillingen, paa Forsiden Kronen, paa Bagsiden en Angivelse af Værdien. Kronens Værdi blev i 1622 bestemt til $1\frac{1}{2}$ Species (9 Mark), i 1625 til $1\frac{1}{3}$ Sp. (8 Mark). Foruden de anførte smaa Møntsorter blev der ogsaa slaaet anden mindre Skillemønt af Sølv og Kobber, deriblandt den sidste danske Bracteat. Der er megen Variation i Præget paa Christian IV's Mønter. Kongen er fremstillet i Brystbillede, i halv og i hel Figur, staaende, thronende eller tilhest. Det danske Rigsvaaben holdes snart af to Vildmænd, snart er det opløst i enkelte Vaabenskjolde, som ere sammensatte paa forskjellig Maade. Kongens Valgsprog: regna firmat pietas (Gudsfrygt styrker Rigerne) forekommer hyppig; alle Indskrifter af dette Slags paa Christian IV's, saavel som paa hans to Efterfølgeres Mønter og overhovedet de fleste Møntindskrifter indtil vort Aarhundrede, ere paa Latin. Da i Aaret 1623 de Sølvminer vare opdagede, som havde Anlæggelsen af Kongsberg tilfølgte, blev der paa de Species, som i de paafølgende Aar prægedes af Udbyttet, sat Sententsen: *benedictio domini divites facit* (Herrens Velsignelse gjør rig). Senere gav den svenske Hærs uberettigede Angreb paa Danmark i 1643 Anledning til den religiøse Sentents: *Jehova er en retfærdig Dommer (justus judex)*, som læses paa de Guld- og Sølv-Mønter, der i de paafølgende Aar bleve slagne for at bestride Udgifterne til Krigen. De kaldtes Ebræere, fordi Jehovas Navn var skrevet med hebraiske Bogstaver, ogsaa de ulfeldtske Mønter, fordi de antoges at være prægede efter Corfitz Ulfeldts Forslag og udgik fra en paa Slottet indrettet Mønt, der stod under hans Opsigt; de af Sølv vakte Misfor nøjelse paa Grund af deres ringe Gehalt.

Frederik III. Guldmønterne ere Stykker paa 20, 10 og 5 Dukater eller 2, 1 og $\frac{1}{2}$ Portugaløsere, paa 4, 3, 2, 1, $\frac{1}{2}$ og $\frac{1}{4}$ Dukater, samt Guldkroner. Værdien er ikkun angiven paa nogle, nemlig 6 og 3 Mark (Sølv) paa $\frac{1}{2}$ - og $\frac{1}{4}$ -Dukater og 18 Mark paa en af Guldkronerne; Guldkronen havde den samme

Værdi som den, der under Christian IV kaldtes Dobbeltkrone eller Dublon. Af Specien forefindes 4dobbelte, 3dobbelte, dobbelte, enkelte og halve. Desuden begyndte man i 1649 igjen at slaa Kronemønt; der udgik Stykker paa 2, 1, $\frac{1}{2}$ og $\frac{1}{4}$ Krone; Kronen indeholdt 4 Mark. Denne Kronemønt var af ringere Gehalt end Christian IV's, og Kronen gjaldt i Virkelighed kun lidt over $\frac{1}{2}$ Species; den kaldtes Slettedaler eller Firemarksdaler, medens Christian IV's Krone fik Navn af Dobbeltkrone. Der findes et nyt Præg paa denne Møntsort foruden det tidligere, nemlig paa Forsiden det kronede Navneziffer, paa Bagsiden det danske Vaaben tilligemed Værdien i Mark. De mindre Mønter ere 8, 4, 3, 2 og 1 Skillinge af Sølv, samt Søslinge og Hvide af Kobber.

Præget paa de fleste af Frederik III's Mønter afviger ikke meget fra det paa Christian IV's. Kongen er i Almindelighed fremstillet i Brystbillede; ikkun paa nogle Mønter fra 1665 ser man ham i hel Figur med Rustning og Pludderhoser efter den daherskende Mode. Hans Valgsprog: dominus providebit (Herren vil have Omsorg) forekommer ofte, helt eller forkortet. Det kongelige Navneziffer findes 2, 3, indtil 8 Gange gjentaget i symmetrisk Sammenstilling. Man træffer ogsaa enkelte særegne Fremstillinger. I 1659 blev der saaledes slaget Mønter med et Præg, der skulde være til Erindring om de Svenskes tilbageslagne Storm paa Kjøbenhavn den 11te Febr.; paa Forsiden ses nederst en Sten med det hebraiske Navn Eben-Ezer (ø: til Vidne om den ved Guds Hjælp vundne Sejr, efter 1 Sam. 7, 12), paa Bagsiden en Haand fra Skyerne, som afhugger den efter Danmarks Krone udstrakte Haand, med Indskriften: soli deo gloria (Gud alene Æren) og 11 Febr.

Under **Christian V** blev Dukaten den eneste autoriserede Guldmønt; den udgik i Stykker paa 10, 5, 4, 3, 2, 1, $\frac{1}{2}$ og $\frac{1}{4}$ Dukater. De havde et meget forskjelligt Præg; Værdien findes kun paa $\frac{1}{4}$ Dukaten. Af Specien blev der slaget dobbelte og enkelte. Kronemønten var den vigtigste, og efter

den skete al Beregning. Den var af et dobbelt Slags. Den ene, hvoraf der prægedes dobbelte, enkelte, $\frac{1}{2}$ og $\frac{1}{4}$ Kroner, havde paa Forsiden Kongens Billede eller Navneziffer, paa Bagsiden en Angivelse af Værdien, 8, 4, 2 og 1 Mark, og med nogle faa Undtagelser det danske Vaaben. Kronemønten af det andet Slags, som først begyndte i 1693 og hvoraf der blev præget ligefra 3dobbelte Kroner til Toskillinge, fik det oprindelige Præg, nemlig Kongens Brystbillede og en Krone, og kun paa de mindre Sorter Angivelsen af Værdien. Den kaldtes Quinti-Kronemønt og var af finere Gehalt ligesom af mindre Størrelse end den foregaaende; de større Sorter, fra 3 til $\frac{1}{2}$ Krone, bleve ofte prægede med de oprindelige for de mindre Sorter bestemte Stempler og fik paa Grund af deres Tykkelse Navn af Klumpmønter. Skillemønten indbefattede 6 Sorter, iblandt disse en Hvid, den sidste, der blev slagen (1686). Præget paa Christian V's Mønter slutter sig overhovedet til det paa hans to Forgængeres. Ligesom paa Christian IV's Mønter finder man Kongen hyppig afbildet tilhest, ogsaa, en enkelt Gang, Elephanten. Det kronede Navneziffer er ligesom Frederik III's ofte gjentaget flere Gange, undertiden med Treenighedens Symbol i Midten. Kongens Valgsprog: pietate et justitia (Med Guds frygt og Retfærdighed) forekommer paa Mønter af forskjellig Sort. Kort efter Thronbestigelsen blev der til Minde om den afdøde Konge præget en Species med hans Hoved paa Bagsiden. Der blev ogsaa under denne Konge slaget Mønter med et særegt Præg for de store Handelskompagniers Regning. Af Guldets fra Guinea blev der nemlig for det guineiske Kompagni udmøntet Dukater med Grundplanen af det senere til England afstaaede Fort Frederiksberg paa Bagsiden, fremdeles 4dobbelte, dobbelte og enkelte Dukater med Fortet Christiansborg, og for det vestindiske Kompagni dobbelte og enkelte Dukater, paa hvilke ligeledes Fortet Christiansborg er afbildet, men foran samme et Skib, der bærer Kompagniets Mærke paa Bagstavnen. Det ostindiske Kompagni

fik i 1671—1672 Tilladelse til at mønte Specier; disse have paa Bagsiden Begyndelsesbogstaverne af Kompagniets Navn med en Krone over.

Frederik IV. Af Dukater udmøntedes Stykker paa 10, 2, 1 og $\frac{1}{2}$ af samme Slags som under Christian V (Species-Dukater). Der haves kun Specier fra ét Aar, 1704. Kronen vedblev at være Hovedmønten i Sølv; der udgik tredobbelte, dobbelte og enkelte Kroner. Disse forskellige Mønter stemme i Henseende til Præget meget overens med Christian V's; Præget paa Kronerne slutter sig til det, som findes paa begge Slags Kronemønt under den foregaaende Regering. Man træffer ofte Kongens Valgsprog: dominus mihi adjutor (Herren er min Hjælper), ligeledes kunstige Sammenstillinger eller Sammenslyngninger af det flere Gange gjentagne Navneziffer. Paa nogle kort efter Thronskiftet prægede Mønter er den afdøde Konges Brystbillede anbragt; omkring Randen af den sidste, en Dobbeltkrone, læses: Et Nordens Lyys gik ud, et andet tændte Gud, 1699. I 1714—1716 blev der foruden Species- og Kronemønten slået et nyt Slags, nemlig Courant-Dukater, dobbelte, enkelte og halve, paa hvilke Værdien var angiven: 4, 2 og 1 Rixdaler Cour. Anledningen hertil var, at der i 1713, da der paa Grund af Krigen med Sverrig var indtraadt en følelig Mangel paa rede Penge, var blevet udstedt en Mængde paa forskellige Pengebeløb lydende Sedler, som vare i almindeligt Omløb og, da de ikke kunde udvexles efter deres fulde Værdi, fremkaldte en ny Beregning efter Courantmønt. Forholdet mellem denne Species- og Kronemønt blev reguleret ved flere kongelige Forordninger og en bestemt Agio fastsat for Udvekslingen. De mindre Mønter, der prægedes, udgjorde 7 forskellige Sorter fra 16 til $\frac{1}{2}$ Skilling. Foruden Regeringens Mønter blev der ogsaa slået Dukater af forskjellig Sort for det vestindiske og det guineiske Kompagni, inden de i 1708 forenedes til ét.

Under **Christian VI** blev der præget faa Møntsorter for Kongeriget Danmark. Af Guld haves alene Species-Dukater,

af Sølv ikkun hele Kroner, 24-Skillinger Courant, der kaldtes grove Rigsorter, og Eneste-Skillinger; af Kobber en Halv-Skillig. Forholdet mellem Krone- og Courant-Mønten blev i 1737 bestemt saaledes, at en Krone skulde gjælde 4 Mark 4 Sk. Courant. Paa Kronen læses Kongens Valgsprog: For Gud og Folket; iøvrigt frembyder Præget intet særegent. For det vestindisk-guineiske Kompagni blev der udmøntet Dukater med Christiansborg paa Bagsiden.

Under **Frederik V's** Regering blev der udmøntet efter 3 Slags Møntfod: af Species-Mønten: dobbelte og enkelte Dukater, dobbelte og enkelte Specier; af Krone-Mønten: tredobbelte, dobbelte og enkelte Kroner; af Courant-Mønten: Dukater og Rigsorter. Værdien er kun sat paa Courant-Mønterne. Skillemønterne indeholde 5 Sorter. Den tredobbelte Krone med Christian VI's Hoved paa Bagsiden er præget kort efter Sammes Død; paa Randen af den læses: Give Gud til Verdens Ende slige Lys i Norden brende. De Mønter, paa hvilke Kongen er fremstillet i Kroningsdragt, ere prægede i Anledning af Kroningen, ved hvilken Lejlighed Sølv-mønter udkastedes blandt Folket; paa Randen af disse staar Indskriften: Til Zier og Forsvar. Kongens Valgsprog: prudentia et constantia (Med Klogskab og Standhaftighed) findes ofte anbragt. Paa Species-Dukaterne er det danske Vaabenskjold omgivet af forskjellige til Handel og Søfart sigtende Attributer eller opstillet paa en Sten med Indskriften: Eben-Ezer. For det vestindiske-guineiske Kompagni blev der ogsaa under denne Konge præget Dukater med Christiansborg og et Skib paa Bagsiden. Desuden fik det asiatiske Kompagni Tilladelse til at lade slaa Dukater paa den kongelige Mønt af det Guld, som det i China havde tilbyttet sig imod Sølv.

De tidligere gangbare Møntsorter, der prægedes under **Christian VII's** Regering, vare: af Species-Mønten: Dukater samt hele, halve og $\frac{1}{4}$ Specier; af Courant-Mønten: Dukater samt 24-Skillinger og $\frac{1}{12}$ Rigsdaler Courant. Der blev i Al-

mindelighed regnet efter Courant-Mønt, hvorpaa de gængse Pengesedler løde; Forholdet mellem denne og Species-Mønten blev i 1787 bestemt saaledes, at Specien kom til at gjælde $1\frac{1}{4}$ Rigsdaler Courant. Courant-Dukaterne, der vare af samme Slags som Frederik V's, bleve ikke slagne længere end til 1785. Species-Dukaterne, hvis Udmøntning i Danmark op- hørte 1802, havde et nyt Præg, nemlig paa Forsiden en Vildmand, der holder Skjoldet med de 3 danske Løver, paa Bagsiden en Angivelse af Møntens Navn, Finhed og Vægt. Paa Specierne blev fra Aaret 1795, ifølge den efter Species- bankens Oprettelse i 1791 tagne Bestemmelse, Benævnelserne 1 Rigsdaler Species anbragt. Af Krone-Mønten blev der kun slaaet Stykker paa 1 og $\frac{1}{2}$ Krone i Aaret 1771 i Anled- ning af Kongens Fødselsdag, paa hvilken de udkastedes blandt Mængden foran Slottet; disse have paa Bagsiden en Laurbær- krands med Fødselsdags-Datoen. De mindre Mønter ere Stykker paa 24, 8, 4, 2, 1 og $\frac{1}{2}$ Skilling. Der blev desforuden præget flere Slags nye Mønter i særegne Øjemed, nemlig Christiansdorer, der svarede til de franske og tyske Louis- dorer og Frederiksdorer og vare bestemte til at afbetale et i Udlandet i denne Møntsort afsluttet Laan; Pjastre, der paa Bagsiden fik et Præg, som lignede det paa de bekjendte spanske Mønter, og vare bestemte til Lettelse for Handelen paa China, hvor denne Møntsort var den mest søgte; endelig Albertsdalere, der møntedes for det østersøiske Kompagni til Brug for Handelen paa Riga, og hvis Præg bragtes i Over- ensstemmelse med det paa de hollandske Dalere af samme Navn. Paa de fleste af Christian VII's større Mønter læses Kongens Valgsprog: gloria ex amore patriae (I Kjær- lighed til Fædrelandet sætter jeg min Ære).

De ulykkelige Pengeforhold, der, især paa Grund af Handelens Standsning under Krigen med England, indtraadte i Begyndelsen af **Frederik VI's** Regering, viste sig i Udmønt- ningen. I Tidsrummet til 1813 blev der af Sølv kun slaget 2 mindre Mønter, nemlig en paa $\frac{1}{8}$ Rigsdaler Courant, der,

som Indskriften tilkjendegiver, i 1808 udmøntedes af det Sølv-tøj, der frivillig blev ofret af Landets Indvaanere til Bygning af en ny Flaade, samt en Enesteskilling, og af Kobber Stykker, der skulde gjælde 12, 3, 2 og 1 Skilling, men kun vare Repræsentativer. I 1813 blev efter Rigsbankens Opretelse Courant-Mønten afskaffet og en Rigsbankdaler, som blev gjort lig $\frac{1}{2}$ Species og delt i 96 Skillinger, bestemt til Hovedmønt. Der blev fra nu af udmøntet Rigsbankdalere og senere, efterat Rigsbanken i 1818 var bleven Nationalbank, ogsaa Specier eller, som de endnu under Frederik VI's Regering betegnedes, Rigsdaler-Species, samt Sølv-Tomarker. Af Kobber blev der i 1813 slaget Eneste-Skillinger, der indeholdt den omtrentlige Værdi, men desforuden, endnu til 1815, Stykker paa 16, 12, 6, 4, 3 og 2 Skillinger, der, som Indskriften angav, kun vare Rigsbankstegn; først i 1818 blev der udmøntet To- og Eneste-Skillinger til fuld Værdi. Fra 1827 af blev der ogsaa præget Frederiksdorer, dobbelte og enkelte. Den norske Løve beholdt sin Plads i Rigets Vaaben indtil 1819.

Prægningen af Hovedmønterne, Christiansdorer eller Frederiksdorer, Specier og Dalere, blev fortsat indtil 1873. **Christian VIII** lod ogsaa udmønte Stykker paa 2 og 1 Mark, 8, 4 og 3 Skillinger af Sølv; men de paa 2 Mark, 8 og 3 Skillinger ophørte med hans Regering. Under **Frederik VII** blev i 1854 Benævnelsen Rigsbankmønt forandret til Rigsmønt; Specien og Daleren fik Indskriften 2 og 1 Rigsdaler, og der sloges tillige halve Rigsdalere. Efter Thronskifterne i 1848 og 1863 blev der til Minde om den afdøde Konge præget Specier med hans Hoved og Dødsdatum paa Bagsiden. Under **Christian IX** blev der i 1873 afsluttet en Møntkonvention med Sverrig, som blev tiltraadt af Norge i 1875, om Indførelse af en for de 3 nordiske Riger fælles Kronemønt, hvorefter en Krone inddeltes i 100 Ører. Til dette nye Møntsystem høre de sidst fremlagte danske Mønter.

Nogle Skolespørgsmaal.

Историческое описание

Den nuværende Ordning af den lærde Skole og den højere Realskole hviler paa Lov af 1ste April 1871, den dermed nøje forbundne kongelige Anordning af 5te Aug. og et Cirkulære til Rektorerne ved de lærde Skoler af 9de Aug. s. Aar. I Programmet fra Aalborg Kathedralskole for Aaret 1872 udtalte jeg min Opfattelse af den nye Ordning's Betydning for Realskolen og den lærde Skoles Mellemklasser og bebudede en Fortsættelse i næste Aars Program angaaende Tvedelingen og de Forandringer, der som Følge deraf vare indtraadte med femte og sjette Klasse. Imidlertid blev jeg samme Sommer forflyttet som Rektor for Herlufsholms Skole og Opdragelsesanstalt, og det givne Løfte kunde saaledes ikke indfries under den Form, som jeg havde tænkt mig. Min nye Virksomhed har lagt stærkt Beslag paa mine Kræfter, og jeg fik ingen ydre Anledning til at gjenoptage den hele Række Spørgsmaal i sammenhængende Behandling før end i dette Foraar, da Ministeriet for Kirke- og Undervisningsvæsenet i Skrivelse af 8de Marts henstillede en Række Spørgsmaal til Rek-

torerne ved de lærde Skoler og forlangte deres Betænkning desangaaende.

Disse Spørgsmaal vare:

1) Om Afskaffelsen af latinsk Stil som Examensprøve ved fjerde Klasses Hovedexamen,

2) om Gjenoprettelsen af de to nederste Klasser, eller i ethvert Fald af en af dem i de Skoler, ved hvilke dette af Ministeriet skjønnes nødvendigt,

3) om Undervisningen i Fransk i Almindelighed, Fagets Stilling i Forhold til andre Fag, den franske Stil ved Afgangsprøven, særlig om Benyttelsen af dansk-fransk Lexikon ved den skriftlige Prøve, dens Indførelse ogsaa for Kandidaterne af den mathematisk-naturvidenskabelige Retning og Spørgsmaalet om Stilens Ombytning med en Version,

4) om Afskaffelse af Afgangsprøven ved Skolerne og Indførelse af en fælles Examenskommission,

5) om Lempelser i Fordringerne i Matematik, samt for Realexamens Vedkommende

6) om Fordringerne i Tydsk, Fagets Vægt ligeoverfor Engelsk ved Charakterernes Sammenregning; Benyttelsen af dansk-tydsk Lexikon ved Stileprøven,

7) om Afskaffelse af Fransk som Undervisningsfag.

Af disse Spørgsmaal ligge de to sidste Herlufsholms Skole, der ingen Realundervisning meddeler, fjernere; men den organiske Forbindelse, der netop ved Loven af 1ste April 1871 er tilvejebragt mellem den lærde Skole og den højere Realskole, hvorved Undervisningen i de fleste Fag er eller kan være fælles for begge, bevirker, at der ikke kan røres i

nogen væsentlig Grad ved Bestemmelserne for den ene Skole, uden at det vil have Indflydelse paa den anden. Derfor har jeg heller ikke ment at kunne lade disse Spørgsmaal uberørte.

Ved Siden af disse bestemt formulerede Spørgsmaal, hvorom Ministeriet har begjæret Rektors Udtalelse, efter at de vare gjorte til Gjenstand for en Forhandling i Lærerkollegiet, ønskede Ministeriet ogsaa „en Udtalelse om saadanne udenfor de ovennævnte liggende Punkter, som efter den ved den enkelte Skole vundne Erfaring maatte antages at burde tages under Overvejelse“.

Saaledes var der al Anledning til at drage forskjellige Spørgsmaal frem under de Forhandlinger, der fandt Sted i Lærerkollegiet, og i min Indstilling til Ministeriet optog jeg foruden Besvarelsen af de syv opstillede Spørgsmaal og en særlig Udtalelse om den mathematisk-naturvidenskabelige Undervisning i Overskolen (femte og sjette Klasse) endnu to almindelige Udviklinger: om Overbebyrdelsen i Latinskolens Mellemlklasser og om Tvedelingen i den lærde Skole.

At aftrykke denne Række Udtalelser i indeværende Program har jeg havt Betænkelighed ved. Jeg ønsker ingen Revolution, knap engang nogen gennemgribende Reform i den bestaaende Skoleordning. Jeg sætter ikke blot stor Pris paa den Sammensmeltning af den lærde Skole og den højere Realskole, som blev tilvejebragt ved Loven af 1ste April 1871, men ønsker ogsaa Tvedelingen inden den lærde Skole bevaret. Derimod har jeg taget Ordet for en Revision

af Lovens og Anordningens enkelte Bestemmelser, nu da man har 5 Aars Erfaring at støtte sig til, og jeg har ligeoverfor Ministeriet uforbeholdent paavist den bestaaende Ordnings Ulemper i det enkelte, og stillet bestemte Forslag paa mange Punkter saavel i Underskolen (I—IV) som i Overskolen (V—VI). En saadan Forhandling kan have Interesse for Skolemænd, for en væsentlig Del ogsaa for Forældre, men hører ikke hjemme i et Program, der først og fremmest studeres af Skolens Ungdom; thi dennes Opgave er det at tilfredsstille de bestaaende Fordringer efter Evne, ikke at ræsonnere over, om muligvis noget andet kunde være bedre.

Jeg har derfor foretrukket at fremdrage et Par enkelte Spørgsmaal, der have særlig praktisk Betydning.

I. Latiner eller Realist?

Da ved Loven af 1ste April 1871 de to nederste Klasser i de offentlige Latin- og Realskoler nedlagdes, blev paa Herlufsholm, der i saa Henseende er fuldkommen frit stillet, kun den ene Klasse nedlagt, men den gamle anden Klasse bevaret under Navn af Forberedelsesklasse. Ifølge sit Væsen er denne Klasse ligesaafuldt en Forberedelse til den højere Realskole som til Latinskolen, eftersom Adskillelsen mellem de to Skoler først begynder ved Udgangen af denne Klasse. Hvis nu Herlufsholms Skole saavel havde studerende som Realklasser, vilde Sagen ingen Vanskelighed frembyde, da Sondringen vilde finde

Sted ved Aarets Udgang, og nogle vilde gaa over i Latinklasserne, andre i Realklasserne. Herlufsholms Skole har imidlertid ingen Realklasser, det er en udelukkende Latinskole. Spørgsmaalet har ogsaa i min Rektoratstid været til Forhandling i Lærerkollegiet, om der var Anledning til at foreslaa Realklasser oprettede ogsaa hos os; men saalænge Tilstrømningen til de studerende Klasser er saa stor, som nu, har man været temmelig enig om, at det vilde være at sprede Skolens Kræfter, at have et fuldstændigt Realkursus ved Siden af det studerende, eftersom Discipeltallet af ydre Hensyn er begrændset. Jeg kan derfor ikke noksom lægge alle Forældre og Værger paa Sinde kun at sende os saadanne Disciple, der skulle gaa den studerende Vej og der antages at have den fornødne Begavelse dertil. Det sidste er nu ganske vist ikke saa let at afgjøre i ti-elleve-Aars Alderen, og det første afhænger for en stor Del af det sidste. Ved Optagelsesprøven vil det nærmest kun kunne ses, om en Dreng er vel forberedt og ikke ganske mangler Begavelse. En udmærket dygtig Dreng vil altid vide at gjøre sig gjældende, og en ren Klodrian vil trods en omhyggelig Forberedelse have ondt ved at smutte ind, men for øvrigt maa Skolen være forberedt paa Overraskelser; en Dreng, der har klaret godt for sig ved Optagelsesprøven og vakt gode Forhaabninger, kan maaske i Aarets Løb slet ikke følge med; han er ikke vant til at arbejde paa egen Haand, alt er blevet tygget og atter tygget med ham, og nu staar han ganske hjælpeløs. En anden Dreng, der ingeniunde

var lovende ved Prøven, har maaske havt en noget mangelfuld Forberedelse og følger i Aarets Begyndelse kun vanskelig med, men med ærlig Villie og jevn Begavelse arbejder han fremad og ender med at blive en flink Discipel. Alt dette vil nu klare sig i Løbet af det første Skoleaar i Forberedelsesklassen. Er en Dreng umoden, kan han ved at blive to Aar i Klassen udvikle sig og blive en flink Discipel; men er det klart, at han ikke egner sig til at studere, da er det jo bedst, at han snarest muligt slaar ind paa en anden Vej. Det er en daarlig Tjeneste at slæbe en saadan Discipel gjennem et Par Latinklasser for at slippe ham halvfærdig i en eller anden Mellemlasse. Dette er nu saa indlysende, at man skulde tro, at alle Forældre og Værger vilde gaa ind derpaa. Her kommer imidlertid den særlige Omstændighed til, at Herlufsholms Skole er en Opdragelsesanstalt. Mange Forældre, der have særlige Vanskeligheder med at føre det fornødne Tilsyn med en Søn, ere glade, naar de først have faaet ham indenfor Herlufsholms Tærskel og mene nu, at han er vel forvaret idetmindste til sin Konfirmation. Hovedsagen for dem bliver da ikke, at Sønnen lærer det, som efter hans Evner passer bedst for ham, men at han er under fornødent Tilsyn og dog altid lærer noget. Saadanne Disciple læse kun Latin, fordi Skolen ingen Realklasser har; de flinkeste af disse afslutte deres Skolegang ved Udgangen af fjerde Klasse, og Skolen og Hjemmet ere begge glade ved at kunne give dem en virkelig Afslutning, der endda giver samme Rettighed

som en Realafgangsprøve af højere Grad; for de Disciple, der ikke kunne naa saa højt, har Skolen indrettet et etaarigt Realkursus i anden Klasse, for dog noget at imødekomme de Forældre, der nødvendig ville skifte Skole umiddelbart før Konfirmationen. Men længere kan Skolens Imødekomst ikke ret vel gaa. Viser det sig allerede i Forberedelsesklassen tydelig, at en Discipel ikke egner sig til at studere, vilde det være urigtigt saavel mod Skolen som imod Drengen selv at rykke ham op i første Klasse og saaledes føre ham ind paa en Vej, hvor han ikke hører hjemme. Ogsaa i denne Henseende er det rigtigt at minde Forældrene om, at Forberedelsesklassen staar udenfor den egentlige Latinskole, at det er et Prøveaar, hvor det skal afgjøres, om en Dreng egner sig til at gaa den studerende Vej, og at han, hvis det viser sig, at han ikke egner sig dertil, maa søge til en anden Skole — jo før, des bedre.

Største Delen af vor aarlige Tilvæxt faa vi i Forberedelsesklassen — det ligger i Forholdene; da altid en overvejende Del af Disciplene rykke op, og andre gaa ud, vil der altid være Plads til en Hoben nye. Men trods Konkurrencen og Optagelsesprøven vil det Aar efter Aar gjentage sig, at der optages Disciple, der ikke egne sig til at studere, som før eller senere falde fra. En Del af vore flinkeste Disciple faa vi i Mellemlklasserne; der har det allerede bedre klaret sig, hvem der har Anlæg og Lyst til at gaa den studerende Vej. Den Parallelisme, som Lovten af 1ste April 1871 har gennemført mellem den

lærde Skole og den højere Realskole, gjør det forholdsvis lettere paa ethvert Punkt at gaa over fra Realklasserne til de studerende, naar Evnerne og Lysten er der. Saaledes have ogsaa vi faaet flere flinke Disciple i en højere Alder, der tildels først have afsluttet Realundervisningen; men vore temmelig stærkt besatte Mellemlasser gjøre, at vi kun enkeltvis kunne optage saadanne Disciple, ligesom vi i det Hele paa Grund af vore særlige Forhold have Betænkelse ved at modtage Disciple i en højere Alder. Der er imidlertid et Tilfælde, hvor vi selv have optaget Disciple i femte Klasse; det er, naar en særlig vel anbefalet Discipel, der har valgt den matematiske Retning, har taget sin fjerde Klasses Examen ved en Skole, hvor der kun er den sproglige Retning og saaledes er nødt til at skifte Skole for at fuldende sin Undervisning. Da Antallet af de Matematikere, der gennemgaa Overskolen, gjerne er ringe, kan det ofte gjøre godt at faa et nyt og flinkt Element til, naar han for Øvrigt véd at finde sig til Rette i de ejendommelige Forhold, som en Opdragelsesanstalt fører med sig.

II. Græker eller Matematiker?

Naar det nu i Forberedelsesklassen og første Klasse har vist sig, at en Discipel egner sig til at studere, saa at Skolen mener at kunne føre ham videre frem, saa vil der ved Udgangen af anden Klasse blive stillet et nyt Spørgsmaal til hans For-

ældre eller Værger, om han skal forsøge at blive Student ad den sproglige eller ad den matematiske Vej, eller, som det praktisk stiller sig, om han skal læse Græsk eller Naturlære i tredje Klasse. Her staa vi ved Indgangen til den Tvedeling, som er indført ved Loven af 1ste April 1871. Man har anket over, at dette Valg maa gjøres saa tidlig; men det er ikke muligt at udsætte Begyndelsen af den græske Undervisning længere, og alle Momenter til at træffe Valget ere tilstede. Der er ingenlunde Tale om at vælge i Blinde. Efter to Aars Latin- og Matematiklæsning maa det nogenlunde have klaret sig, i hvad Retning en Discipels Begavelse gaar. Skulde Forældre og Værger være i Tvivl, mener Skolen at kunne give et ret paalideligt Raad. Hvor der er en udpræget matematisk Begavelse uden tilsvarende sproglig eller omvendt, synes Valget at være let; thi at nøde en Discipel, hvis Begavelse og Interesse gaar bestemt og udelukkende i matematisk Retning til at gaa den sproglige Vej, vilde jeg anse for urigtigt. Noget andet er det, naar der er jevn god Begavelse i begge Retninger, naar Disciplen efter Skolens Skjøn kan blive en flink Student, hvad enten han vælger den ene eller den anden Retning, da vil jeg tilraade Forældre og Værger at foretrække den sproglige, og ikke for let give efter for et Ønske i modsat Retning fra Disciplens Side, thi dels giver den sproglige Side en rigeligere Adgang til Livsstillinger, dels kan det ikke nægtes, at den repræsenterer en Dannelse, der har Aarhundreders Hævd, medens den matematiske

Retning er noget nyt, der først skal staa sin Prøve. Naar der endelig kun er liden Begavelse i nogen af Retningerne, eller naar ydre Forhold gjøre det nødvendigt at afslutte Skoleundervisningen ved Udgangen af fjerde Klasse, for at Disciplen derfra kan gaa over i en praktisk Livsstilling, da anbefaler jeg at vælge Naturlære fremfor Græsk, da Udbyttet af to Aars Arbejde i dette Sprog formentlig ikke vil svare til den Gavn, Disciplen vil kunne have af Naturlære og Chemi. Tallet paa denne sidste Slags „Mathematikere“ er paa Herlufsholm, der ingen Realklasser har, maaske større end ved de fleste andre Skoler.

Det er imidlertid en Selvfølge, at man trods al anvendt Forsigtighed kan vælge galt, ligesom man kan gjøre det to Aar tidligere ved Valget mellem Latin og Engelsk; men ligesom Overgangen mellem studerende og Realister forholdsvis er bleven let ved den sidste Lov, saaledes er Overgangen mellem de to Retninger i den lærde Skole i de to første Aar forholdsvis let og Muligheden for en Ombestemmelse ikke udelukket paa et senere Tidspunkt. I de to første Aar skille de to Retninger sig kun fra hinanden i et enkelt Fag, og det er to Gange sket her ved Skolen, at en Discipel, der har valgt den sproglige Side, efter et Aars Forløb saa klart har vist, at hans Begavelse og Interesse gik i den anden Retning, at han er gaaet over paa den matematiske Side og ved eget Arbejde har indhentet, hvad hans Afdeling har lært i det forløbne Aar. Den omvendte Vej er maaske noget vanskeligere at gaa, et nyt Bevis for,

at det er bedre i Tvivlstilfælde at vælge den sproglige Side. Jeg vil ikke berøre, hvor let en Overgang er i tredje og fjerde Klasse, hvis en Discipel skulde blive Oversidder.

Det vil af det Omstaaende være klart, at jeg betragter den matematiske Retning nærmest som en Udvej eller Særvej, som et Forsøg, der endnu ikke fuldt ud har staaet sin Prøve. At den sproglige Retning er tænkt som Hovedvejen, er jo allerede indlysende deraf, at den findes ved alle Skoler, den matematiske kun ved nogle enkelte, og selve Antallet af dem, der blive Studenter paa de to Sider, vil nok som vise, at der ved Indretningen af en matematisk Studenterexamen ikke er foregaaet nogen Revolution i Anskuelsen om den klassiske Dannelses Fortrin. At anstille en Sammenligning mellem de Studenter, der have valgt den ene og den anden Retning, er i alle Henseender en mislig Sag, dertil er Antallet af Matematikere endnu for ringe og Tiden for kort. I sin Tid vil en saadan Sammenligning maaske gøres i det medicinske Fakultet, det eneste, der rekruteres fra begge Sider. De Medicinere, der have valgt den matematiske Retning, have nogen praktisk Fordel ved at have lært Chemi og mere Naturlære end de sproglige. Imidlertid maa dette betragtes som et ganske underordnet Punkt. De Medicinere, der i de sidste Aar ere udgaaede fra Herlufsholms Skole, have gaaet den sproglige Vej, og dertil vil jeg ogsaa vedblivende raade. Skulde det nu i sin Tid vise sig, at de Medicinere, der have valgt den sproglige Vej,

blive de dygtigste — maaske ikke de praktisk dygtigste, men de mest videnskabelige — Læger, saa er dermed et alvorligt Fingerpeg givet for vordende Medicinere, men Dommen over den mathematiske Retning overhovedet endnu ikke fældet. Den har og vil beholde sin Hovedbetydning som Forberedelse til den polytechniske Lærestalt og en Mængde praktiske Livsstillinger, og i saa Henseende vil jeg ubetinget fastholde denne Retnings Betydning. Den polytechniske Skole staar i et noget fjernere Forhold til Universitetet; den kræver ikke, at dens Elever skulle have taget Studentereksamen, men det er aabenbart en Fordel, jo fyldigere den Uddannelse er, som Polyteknikerne have faaet, inden de gaa over til deres Fagstudium. Den største Tilgang faar den polytechniske Skole vel endnu fra Realskolerne; den, der har bestaaet Afgangsexamen for Realdisciple af højere Grad eller almindelig Forberedelsesexamen af højere Grad, har derved erhvervet Ret til at indstille sig til Adgangsexamen ved den polytechniske Lærestalt. Denne Adgangsprøve er kun i Mathematik, omfatter det samme Pensum, der læres i den lærde Skoles femte og sjette Klasse, og Forberedelsen tager i Reglen kun ét Aar efter endt Realafgangsexamen. Nu er det imidlertid klart, at det toaarige Kursus i en lærd Skoles Overklasser giver en ganske anderledes alsidig Dannelse end dette ene Aars ensidige Forberedelse i Mathematik. Jeg vilde derfor tilraade Enhver, der vil gaa ind paa den polytechniske Skole og derfra ud i praktisk Virksomhed, saavidt hans Ev-

ner og de ydre Forhold tillade det, ikke blot at gennemgaa Underskolen og afslutte med fjerde Klases Hovedexamen, men fortsætte gennem den matematiske Overskoles to Aar og medtage den fyldigere og ganske anderledes alsidige Dannelse, der ad denne Vej tilbydes. Her ligger for mig Hovedbetydningen af den matematiske Retning.

I Programmet for Aalborg Skole 1872 har jeg Side 36 udtalt mig saaledes:

„Der savnes en Bestemmelse om, hvorledes den, der har taget Realafgangsexamen (ved en anden Skole), for Fremtiden kan gaa over paa den studerende Side. Anordningen af 5te Aug. giver i § 7, Stykke 5, Regler for Optagelsen i 5te Klasse af Disciple, der umiddelbart gaa over fra en offentlig lærd Skole. En saadan Discipel skal foruden at godtgjøre, at han har bestaaet i de Fag, som for hans Retning ere afsluttede, tillige underkaste sig en Prøve i de andre Fag. Netop det modsatte synes at maatte kræves af den, der har underkastet sig Realafgangsexamen og derpaa ønsker at indtræde i en lærd Skoles 5te Klasse; han maa foruden at godtgjøre, at han har bestaaet (med et vist Pointstal) i Fællesfagene, tillige underkaste sig en Prøve i de Fag, som ere særlige for de Studerende (altsaa Latin og Græsk eller for den matematisk-naturvidenskabelige Retning Latin alene). Spørgsmaalet vil vistnok faa stor praktisk Betydning; thi jo nærmere Realskolen og Latinskolen rykkes hinanden, des lettere bliver det for de rene Realskoler ogsaa at forberede Stu-

derende til Optagelse i de lærde Skolers Overskole.“

„Et yderligere Spørgsmaal bliver det, om man i Længden kan formene en Realist, der har taget Realafgangsprøven med et vist Pointstal selv uden en saadan Tillægsprøve (i Latin), at gaa ind i Overskolens matematisk-naturvidenskabelige Afdeling. Jeg tvivler derpaa, og uagtet jeg véd, at der vil rejse sig mange vægtige Stemmer derimod, kan jeg ikke faa Øjet op for Betænkeligheden derved. Den, der har taget Realafgangsprøven, har i alle de Fag, hvori der undervises i den matematisk-naturvidenskabelige Retning, Forudsætningerne for at følge med, da han netop i disse Fag har faaet nøjagtig den samme Forberedelse og ganske staar paa samme Trin som den Discipel, der har gaaet paa den studerende Side*). Forskjellen mellem Realisten og den matematisk-naturvidenskabelige Studerende ligger udenfor denne Linies Omraade, i dens forskjellige Forhold til det Fag, der netop opgives ved Overgangen til denne Linie, til Latinen. Hvor højt man nu end vil sætte den Dannelse og Aandsmodenhed, som kan naas gennem den her afsluttede fireaarige Latinundervisning, vil næppe Nogen kunne anse det for særdeles vanskeligt for Latinere og Ikke-Latinere at arbejde sammen og

*) Den eneste Vanskelighed er, at Realisten har læst Engelsk i fire Aar, medens den Studerende nu først begynder paa dette Sprog i (den nye) 5te Klasse. Men her kommer det til Gode, at Engelsk er Valgfag. Realisten vilde med Gavn kunne fortsætte Undervisningen i Tydsk.

sammenarbejdes. Den polytechniske Skole, hvortil den nye Overskoles matematisk-naturvidenskabelige Linie ganske særlig forbereder, har aldrig ved sin Adgangsprøve krævet nogen klassisk Fordannelse; i dens Læsesale sidde Latinere og Ikke-Latinere jevn-sides; det synes i høj Grad at tale for, at denne Forskole med god Frugt maatte kunne besøges af de flinkere Realister. Det maa dog forekomme noget besynderligt, at den Realist, der vil forberede sig til den polytechniske Skole, maa gaa til Kjøbenhavn og søge sin Forberedelse der, medens maaske den Skole, hvor han har taget sin Realafgangsprøve, har et Kursus, der umiddelbart forbereder til den polytechniske Skole, men som er lukket for ham. En ganske anden Sag er det, at Universitetet maa fordre en Tillægsexamen for den Realist, der vil vælge et særligt Universitetsstudium. Det er en Selvfølge; men af Hensyn dertil behøver man ikke at udelukke Realisterne fra den højere almindelige Dannelse og den særlige Uddannelse til den polytechniske Læreanstalt, som den matematisk-naturvidenskabelige Linie i Overskolen tilbyder.“

„Hvis Nogen vilde mene, at en saadan Ret kun vilde blive meget sjældent benyttet, fordi man hurtigere kunde naa Maalet ad Privatvejen, saa er det dog ikke vist, at Alle kunne eller ville benytte den langt kostbarere Privatvej, især naar det bliver klart, at den Undervisning, der tilbydes i Skolen, er ganske anderledes alsidig og virkelig dannende. Rimeligvis vil det gaa som overhovedet med Realundervisning:

I Begyndelsen ville faa benytte den, maaske meget faa; men er der virkelig Livskraft i den mathematisk-naturvidenskabelige Overskole, saa er det min Tro, at den med Tiden ogsaa vil finde Anerkjendelse hos og Anvendelse for Realisterne.“

Saaledes udtalte jeg mig for 7 Aar siden. Saa vidt mig bekjendt, er der i de forløbne Aar kun gjort ét Forsøg paa at lade en Discipel gaa umiddelbart efter endt Realafgangsexamen over i femte Klasses mathematisk-naturvidenskabelige Afdeling.

Under 26de Oktober 1874 tilskrev Ministeriet Rektor for Aarhus Kathedralskole saaledes: „I et med Hr. Professorens Erklæring af 9de August d. A. hertil indsendt Andragende har N. N. anholdt om, at hans Søn, der har bestaaet Realafgangsexamen af højere Grad i Aalborg Kathedralskole, maatte optages i Aarhus Kathedralskoles 5te Klasses mathematisk-naturvidenskabelige Afdeling for at blive Student efter at have gennemgaaet 5te og 6te Klasse, mod at han inden en given Frist aflægger fyldestgørende Prøve i Latin. — I denne Anledning skal Ministeriet, efter Brevvexling med Undervisningsinspektøren for de lærde Skoler, herved melde til behagelig Efterretning og videre Bekjendtgjørelse, at det vel intet vil have at erindre imod, at han følger med Undervisningen i 5te og 6te Klasse, men uden at faa Ret til at indstille sig til Examen ved Skolen, hvorimod han for at opnaa akademisk Borgerret maa underkaste sig de i Bekjendtgjørelse af 22de Maj 1874 givne Bestemmelser.“

Denne Bekjendtgjørelse bestemmer, at de, der ville erhverve akademisk Borgerret som Studenter af den matematisk-naturvidenskabelige Retning, skulle underkaste sig en Prøve, der afholdes ved Universitetet, i dansk Stil, Historie og Fransk af samme Omfang og Art, som ved Anordningen af 5te August 1871 § 5 er foreskrevet, dog at der i Modersmaalet kun skrives én Udarbejdelse over en frit valgt Opgave, samt en Prøve i Latin i det Omfang og i den Form, som er foreskreven for 4de Klasses Hovedexamen ved den nævnte Anordning, og derhos, forsaavidt de ikke ere polytechniske Kandidater, en Prøve i Naturlære. Til at underkaste sig denne Prøve have de Adgang, der have underkastet sig Afgangsexamen for Realdisciple af højere Grad med et saadant Udfald, at Charakterernes Gjennemsnit er mindst 6 (eller i Alt 66 Points) og tillige Adgangsexamen i Mathematik til den polytechniske Lærestalt.

Denne Ministeriets Bestemmelse er i en vis Henseende mildere end, om det af vedkommende Rektor foreslaaede var blevet bevilliget; thi hvad der ved Prøven fordres i dansk Stil, Historie, Fransk og Naturlære er paa den lille Lempelse i dansk Stil nær netop det samme, der fordres ved Afgangsexamen i sjette Klasse, og hvad der fordres i Mathematik til Afgangsexamen ved den polytechniske Lærestalt svarer ganske til, hvad der læses i Skolens to øverste Klasser, endelig maa Prøven i Latin i begge Tilfælde blive den samme. Men Skolen meddeler desuden Undervisning i to Sprog Engelsk (Tydsk) og Old-

nordisk, som den kræver til sin Examen, men som Tillægsexamen fritager for. Det er nu meget uheldigt for Skolen at modtage en enkelt Discipel, der er helt andre Vilkaar underkastet end de andre. Skal den lærde Overskole modtage Disciple fra Realskolen, maa den fordre dem stillede fuldkommen lige med de andre, den maa lade dem underkaste sig samme Prøve som de andre; hvad Retsvirkning denne Prøve skal faa, er en helt anden Sag. Imidlertid er det ikke saa meget for at fremhæve disse mindre heldige Sider, at jeg har fremdraget denne ministerielle Skrivelse, som for at gjøre opmærksom paa, at der herved er givet et Præcedens for enhver Realist, der har taget den højere Realafgangsprøve — jeg forudsætter som givet, uagtet det ikke udtrykkelig er nævnet, med et Minimum af 66 Points, — til at gaa over i den lærde Skoles matematisk-naturvidenskabelige Afdeling uden forud at tage en Prøve i Latin; thi denne er som den øvrige Prøve skudt ud i en ubestemt Fremtid. Den flinke Realist, der vil studere videre ved den polytechniske Lærestanstalt, maa altsaa kunne faa Tilladelse til at gaa over i den lærde Skoles Overskole og der forberede sig til den polytechniske Adgangsexamen; om han saa faar Lov at tage Examen ved Skolen eller maa tage den som Adgangsexamen ved den polytechniske Lærestanstalt, bliver med Hensyn hertil, ikke med Hensyn til Skolen, en underordnet Sag. Det varede i sin Tid temmelig længe, inden den højere Realafgangs-examen vandt den Anerkjendelse, den fortjener. Tid-

ligere vare Forældre tilbøjelige til at tage deres Sønner ud af Skolen umiddelbart efter Konfirmationen med de Kundskaber, som tilfældigvis kunde hænge ved. Nu er det mere og mere anerkjendt, at man viser sine Børn en Velgjerning ved at føre dem til en Afslutning, som den, den højere Realafgangsexamen yder. Men der kan ikke være Tvivl om, at der er Forældre, der føle Savnet af en fortsat Undervisning udover 16 Aars Alderen, men for hvem det ikke er gaaet op, at den ligger færdig, naar de kun ville strække Haanden ud efter den, i den lærde Overskoles matematiske Afdeling. Om man vil give saadanne udvidede Realister Studenternavn uden en Tillægsexamen i Latin, er et andet Spørgsmaal; men at man i Længden ikke vil kunne nægte dem samme Adgang til polytechnisk Lærestalt som Klassens andre Disciple, maa synes aabenbart.

Et Stormløb paa Tvedelingen maa jeg saaledes anse for højst ubetimeligt; men et ganske andet Spørgsmaal er det, om den Form, hvori Undervisningen i Latinskolens to Overklasser fremtræder efter Loven af 1ste April 1871, er heldig eller ikke. Det er i denne Henseende, at jeg kunde ønske en Revision af Bestemmelserne i Loven og den dermed forbundne kongelige Anordning. Jeg vil her ikke gaa ind paa mine Anskuelse i det enkelte, saaledes som jeg har udviklet dem i min Indstilling til Ministeriet, men kun i Almindelighed udtale det som mit Ønske, dels at

de to Afdelinger kunde nærmes noget mere til hinanden, saa at nogen Latinundervisning kunde vedblive for Matematikerne (hvorved ganske vist alle Realister uden Tillægsexamen vilde udelukkes), og nogen Matematikundervisning (i Forening med Naturlære) gaves paa den sproglige Side, dels at den fælles Sprogundervisning kunde blive mindre formel og mere indholdsrig. Den franske Stil har bragt et stærkt formelt Element ind i Sprogundervisningen, paa urette Sted efter min Mening, og de to Sprog, som optages i femte Klasse, give to nye Formlærer og aabne to Litteraturer paa Klem, men yde overmaade lidt virkeligt Dannelsesindhold. Med disse Antydninger vil jeg denne Gang slutte.

Efterretninger

om

Herlufsholms Skole og Opdragelsesanstalt

fra Juni 1878 til Juni 1879,

meddelte af

Joh. Forchhammer.

Efterretninger

Hertuginde Skole og Opdragsanstalt

den 7uni 1878 til 7uni 1879

Jon. Forchhammer

Examina.

Afgangsexamen i 1878. Den skriftlige Prøve for Dimittenderne og fjerde Klasse afholdtes, som forordnet, den 15de, 17de og 18de Juni over de Opgaver, som Ministeriet havde udsendt; den mundtlige Del af Afgangsprøven afholdtes fra den 9de til den 12te Juli. Meddommere ved Afgangsprøven, beskikkede af Ministeriet, vare: Professor Holm i Dansk Udarbejdelse, Latin, skriftlig og mundtlig, Græsk og Historie, Docent Zeuthen i Mathematik, skriftlig og mundtlig, og Naturlære, Professor, Rektor Listov i Oldnordisk og Engelsk, Overlærer C. Neergaard fra Nykjøbing i Fransk. — Professor Holm censurerede tillige Latin og latinsk Stil, Docent Zeuthen Mathematik for 4de Klasse.

Til Afgangsprøven indstillede sig 6 Disciple, 4 af den sproglig-historiske, 2 af den matematisk-naturvidenskabelige Retning. Navnene og de særlige Fagkarakterer ville ses af omstaaende Liste.

Afgangsexamen i Juni og Juli 1878.

Dimittendernes Navne af den sproglig-historiske Retning.		Dansk Stil I.	Dansk Stil II.	Old- nordisk.	Fransk.	Engelsk.	Historie.	Latin skriftlig.	Latin mundtlig i det Læste.	Latin mundtlig ikke læst.	Græsk.	Naturlære.	Points.	Hoved- karakter.
Constantin Bruun	mg.	mg.	mg.	ug. ÷	mg. +	mg. +	mg.	mg. +	ug.	mg.	ug.	ug. ÷	104	Første
J. Oscar N. Johnsen	mg.	mg.	mg.	ug. ÷	mg. ÷	mg. +	mg.	mg. +	ug. ÷	mg. ÷	mg. +	mg. +	97	Første.
Egert Johnsen	g. +	mg. ÷	mg. ÷	g.	g. +	g. +	tg. +	g. +	mg. ÷	g. +	g.	g. +	71	Anden.
C. E. Valdemar Joost	g. +	mg. ÷	mg. ÷	g.	g. +	g. +	mdl.	g.	g.	mg. ÷	g. +	mg. +	54	Tredie.
Dimittendernes Navne af den mathematisk-natur- videnskabelige Retning.	Dansk Stil I.	Dansk Stil II.	Old- nordisk.	Fransk.	Engelsk.	Historie.	Arithmetik skriftlig.	Arithmetik mundtlig.	Geometri skriftlig.	Geometri mundtlig.	Mekanisk Physik m. Optik.	Kem. Phys. m. Astron. o. Meteorol.	Points.	Hoved- karak- ter.
J. Christian D. Riis	mg.	mg.	mg. +	mg. ÷	ug. ÷	g.	ug. ÷	mg. ÷	mg. ÷	g. ÷	mg.	mg. +	90	Første.
Constantin Kjær	g.	g. +	mg. ÷	g. ÷	mg. ÷	mg. +	g.	mg. +	tg.	g. +	g. +	tg.	71	Anden.

Aarsproven i Juni og Juli 1878 for IVde Klasse.

N a v n e.	Dansk Stil.	Latin.	Fransk.	Tydsk.	Historie.	Geografi.	Arithm. skr. og mdtl.	Geometri skr. og mdtl.	Naturhistorie.	Græsk.	Naturlære.	Points.
Christian Bærentsen	ug. ÷ mg. +	ug. mg. +	ug. ug. ÷	ug. ug.	ug. ug.	ug. ÷ ug. ÷	ug. ÷ mg.	ug. ÷ mg.	ug. ug.	ug. mg. +	mg.	87
Hans Pedersen	mg. + ug. ÷	mg. + mg.	mg. + ug. ÷	mg. + mg. +	ug. ÷ mg.	ug. ÷ ug. ÷	mg. mg. +	mg. mg. +	ug. mg. +	mg. + mg. ÷	mg. ÷	83
Christian Jensen	ug. ÷ mg. ÷	mg. + mg.	ug. ÷ mg.	mg. + mg. +	ug. ÷ mg.	ug. ÷ ug. ÷	mg. + mg. +	mg. + mg. +	mg. + mg. +	mg. + mg. ÷	mg. ÷	82
Giøde Giødesen	mg. ÷ mg.	mg. + mg.	ug. ÷ mg.	mg. + mg. +	mg. + mg.	mg. + mg. +	mg. + mg. +	mg. + mg. +	mg. + mg. +	mg. ÷ mg. ÷	mg. ÷	76
Hjelmer Lind	mg. ÷ mg.	mg. + mg.	mg. + mg.	mg. + mg. +	mg. + mg.	mg. + mg. +	mg. + mg. +	mg. + mg. +	mg. + mg. +	mg. ÷ mg. ÷	mg. ÷	73
Christen Blom	g. ÷ g.	g. + g.	g. ÷ g.	g. + g.	g. ÷ g.	g. ÷ g.	mg. mg.	mg. mg.	mg. mg.	mg. mg.	mg.	72
Hans Jansen	g. ÷ mg. ÷	g. + mg. +	g. ÷ mg. +	mg. ÷ mg.	g. ÷ mg.	mg. ÷ mg.	mg. mg.	mg. mg.	mg. mg.	mg. mg.	mg.	66
Asmus Askov	mg. ÷ mg.	tg. + g.	g. ÷ mg. +	mg. ÷ g. +	mg. ÷ g.	mg. ÷ mg.	g. ÷ mg. +	g. mg.	ug. ÷ mg. +	tg. + g.	ug. ÷	65
Vilhelm Leifer	mg. ÷ mg.	g. + g.	g. + g.	g. + g.	g. + g.	mg. ÷ mg.	g. ÷ mg. +	g. mg.	ug. ÷ mg. +	tg. + g.	mg.	57
Martin Christensen	g. + g. ÷	tg. + tg.	g. + g.	g. + g.	g. + g.	mg. ÷ mg.	mg. + mg. +	mg. mg.	ug. ÷ mg. +	tg. + g.	mg.	55
Andreas Jørgensen	g. ÷ g. ÷	tg. + tg. +	g. + g. +	g. ÷ g.	g. ÷ g.	mg. ÷ mg.	mg. + mg. +	mg. + mg. +	g. ÷ g. +	g. ÷ mg. ÷	mg.	53
Rowland Grøn	g. ÷ g. +	tg. + tg. ÷	g. + mg. ÷	g. ÷ g.	mg. + ug.	mg. ÷ ug.	mg. ÷ g. +	g. ÷ g. +	g. ÷ g. +	mg. ÷ tg. ÷	mg.	51
Johannes Brechner	g. + g. +	tg. ÷ tg. ÷	mg. ÷ mg. ÷	g. ÷ g.	mg. + ug.	mg. ÷ ug.	g. + g. +	g. + g. +	g. + g. +	tg. ÷ tg. ÷	mg.	41

Da Discipel Vilhelm Leifer af fjerde Klasse laa syg i Hjemmet, medens den skriftlige Examen afholdtes, fik han ved ministeriel Skrivelse af 5te Juli Tilladelse til at underkaste sig en extraordinær skriftlig Prøve umiddelbart efter Sommerferien efter de i Cirkulæret af 29de Aug. 1873 givne Regler.

Da efter disse de skriftlige Opgaver gives af Skolen selv, og Ministeriet ikke har begjæret at se hverken Opgaverne eller Besvarelserne, maa jeg anset det for rigtigst at meddele de Opgaver, Skolen ved denne Lejlighed har givet.

I dansk Stil: En Sammenligning mellem Fuglenes og Fiskenes Bevægelsesmaade.

I latinsk Stil: For at aabne Vejen over¹⁾ Alperne, ad hvilken Kjøbmændene²⁾ plejede at drage ikke uden stor Fare, blev Servius Galba sendt med den trettende Legion og en Del af Rytteriet ind i Veragrernes³⁾ og Sedunernes⁴⁾ Land, som Cæsar beretter strakte sig fra Genfersøen⁵⁾ og Rhonefloden til Alperne. Efterat Galba havde leveret flere heldige Slag og erobret adskillige Byer, paakom⁶⁾ der Gallerne en saa stor Frygt for Romerne, at de sendte Gesandter til Galba, som skulde bede ham om Fred og love at give Gidsler. Efter at have modtaget Gidslerne besluttede Galba, saaledes som det var blevet ham befalet, at lægge to Cohorter i Vinterkvarter i Sedunernes Land og selv at overvintre i Flækken⁷⁾ Octodurus, der ved en Flod deles i to Dele. Den ene Del af Flækken overlod⁸⁾ han Gallerne; den anden, som Gallerne havde forladt, lod han befæste ved en Vold og Grav. Da Gallerne efter nogle Dages Forløb ved

1) per. — 2) Kjøbmand: mercator. — 3) Veragri. — 4) Seduni. — 5) Genfer-ndtr. ved Adjektivet Lemannus. — 6) paakommer: capio. — 7) vicus, 2den. — 8) overlader: concedo.

Spejdere havde faaet at vide, hvor ringe en Besætning der holdt⁹⁾ Byen besat, troede de, at de ikke burde lade¹⁰⁾ Lejligheden til at befrie sig gaa ubenyttet hen, da de ikke tvivlede om, at den romerske Besætning med Lethed kunde overvældes¹¹⁾, og at den ikke engang kunde modstaa ét Angreb af dem.

I Arithmetik:

1. Af Ligningen $\sqrt{x+2} + \sqrt{x+8} = \sqrt{x+18}$ bestemmes x .
2. Af Ligningerne $x^3 - y^3 = 1720$, $x - y = 10$ bestemmes x og y .
3. I en Kvotientrække er givet første Led a , Kvotienten q og Leddenes Sum s . Heraf skal bestemmes Leddenes Antal n .
 Ex. 1. $a = 5$, $q = 2$, $s = 20475$.
 Ex. 2. $a = 1$, $q = \frac{1}{3}$, $s = \frac{3}{2}$.
4. Hvormange Procent skal der svares aarlig, naar en Kapital i 10 Aar skal ved Rente og Rentes Rente opvoxe til den dobbelte Størrelse?

I Geometri:

1. En Cirkels Areal er $154 \square'$. Heraf skal findes Diameteren og Periferien, med Benyttelse af den af Archimedes angivne Værdi for π .
2. Et Kvadrats Areal er $1058 \square''$. Hvor stort er Arealet af en regulær Tolvkant, som kan indskrives i samme Cirkel som Kvadratet?
3. Hvorledes konstrueres en Trekant af en Side a , en hosliggende Vinkel B og den til a svarende Højde h_a ?
 Hvorledes af a , h_a og den til a svarende Median m_a ?

⁹⁾ holder besat: obtineo. — ¹⁰⁾ lader gaa ubenyttet hen: omitto. — ¹¹⁾ overvælder: opprimo.

4. I en Halvcirkel ere konstruerede to Hippokratiske Halvmaaner over to Supplementkorder, hvis Buer ere 120° og 60° . Man skal bevise, at Differentsen mellem den større og den mindre Halvmaanes Arealer er lig Arealet af et Udsnit paa 30° , afsat i den givne Halvcirkel.

Skolens Aarsprøve afholdtes i 1878 med den Fordeling af Fag og Klasser, som findes anført i forrige Aars Indbydelsesskrift. Efter Aarsprøvens Slutning opflyttedes alle 5te Klasses 6 Disciple, fra 4de Klasse 12 af 14, fra 3die Klasse 15 af 22, fra 2den Klasse 14 af 16, fra 1ste 15 af 23, fra Forberedelsesklassen 15 af 18.

Halvaarsprøven afholdtes i December. Den var en fuldstændig Prøve for VI, V og IV Klasses Vedkommende, ordnet som Afgang- og Aarsprøven. I de andre Klasser var Prøven overvejende eller udelukkende skriftlig.

Lærerpersonalet.

I Stedet for Adjunkt Sørensen, der har faaet Permission foreløbig paa to Aar, konstitueredes Cand. philol. Alfred Bruun under 22de Juni til Lærer ved Skolen fra det paafølgende Skoleaars Begyndelse.

Under 16de Oktober 1878 har konst. Adjunkt Jensen faaet fast Ansættelse.

Disciplene.

Efter den offentlige Prøve i 1878 afgik herfra til Universitetet: Constantin Brun, Oscar Johansen, Christian Riis, Eggert Johnsen, Constantin Kjær og Valdemar Joost.

Fremdeles udgik efter fjerde Klasses Examen Andreas Jørgensen og Rowland Grøn med samme Ret, som om de havde taget Realafgangsexamen af højere Grad.

Før eller ved Skoleaarets Slutning udgik af sjette Klasse Peter Nansen, Just Schwarz og Jacob Grønbech, af tredie Klasse Carl Bühring, Carl Brorson, Carl Ahlefeldt og Bernhard Koch, af anden Klasse Fedor Brorson, Otto Larssen, Vilhelm Rossing og Bertel Veibel, af første Klasse Christian Clausen, Vilhelm Ahlefeldt og Harald Bruhn og af Forberedelsesklassen Christen Mygdal.

Ved Optagelsesprøven kom 27 nye Disciple til, saa at Herlufsholm begyndte Skoleaaret 1878—79 med 103 Disciple og 9 skolesøgende. I Aarets Løbere to nye Disciple og en skolesøgende optagne.

I Skoleaaret ere udmeldte: af tredie Klasse Emil Arps, af første Klasse Frederik Pedersen og Aage Jørgensen, af Forberedelsesklassen Fritz Sommer (ny). Ved Døden have vi mistet Valdemar Hansen, en flink og elskværdig Discipel i tredie Klasse.

Skolen tæller saaledes ved Maj Maanedes Udgang 102 Disciple samt 8 skolesøgende, som her opføres

efter den Plads, de indtage i Klasserne efter Gjennemsnitsnummeret i Aarets første 8 Maaneder, VI og V Klasse efter Udfaldet af Halvaarsprøven. Faderens Stand er anført i Parenthes. De nyoptagne Disciple betegnes med *; deres Fødselsaar- og -Dag ere tilføjede. De skolesøgende Disciples Numere ere satte i firkantet Parenthes; en rund Parenthes betegner, at Disciplen er fritagen for Latin.

Dimittenderne.

1. Victor Kolbye (Justitsraad K., Stenhus ved Holbæk).
2. L. Chr. Gabriel Tryde (Kordegn, Lærer T. i Holbæk).
- [3]. J. Georg Forchhammer (Skolens Rektor).
4. F. Ferdinand Munck (Sognepræst M. til Herlufsholm).

V Klasse.

1. Christian Bærentsen (Handelsmand B. paa Færøerne).
2. Hans Pedersen (Bolsmand P. i Bendslev).
3. Christian A. Jensen (Kjøbmand J. i Haderslev).
4. Giøde Giødesen (Kapitain G., R. af Db. i København).
5. Hjelm Lind (Herredsfoged L. i Hjørring).
6. L. Martin M. Christensen (Proprietær C. i København).
7. Christian Blom (afd. Herredsfuldmechtig B.).

- 8*. Christen Jensenius Lange (afd. Sognepræst L.),
f. 29. October 1861.
9. Asmus S. Askov (Skrædermester A. i Aabenraa).
10. Vilhelm K. Leifer (Exam. juris L., Herredsfuld-
mægtig i Nykjøbing paa F.).
11. Hans B. Jansen (Kammerassessor, Toldforval-
ter J. i Assens).

IV Klasse.

1. Arne J. Poulsen (Sognepræst P. i Karleby paa
Falster).
2. Stephan P. C. Nandrup (Kjøbmand N. i Næstved).
3. Vilhelm J. M. Øhlenschläger (Sognepræst Ø. i
Sørbymagle).
4. Carlo V. H. S. Gyldenfeldt (afd. Kapitain G.,
R. af Db.).
5. Johannes B. Brøchner (afd. Professor B., Dr.
philos.).
6. Mathias Friderichsen (Borgmester F., R. af
Db. i Vordingborg).
7. P. Louis Jørgensen (Overlæge J., R. af Db. i
Helsingør).
8. Georg P. U. Wilhjelm (Godsejer W. til Orenæs,
Falster).
9. Laurits J. O. Jensen (Forpagter J. paa Harre-
stedgaard).
10. Valdemar Vilstrup (Sognepræst V. i Bjerregrav).
11. Axel G. V. Petersen (Consul, Kjøbmand P. i
Holbæk).

12. Jens J. Eschen (Toldkontrollør E. i Faxe).
13. Henrik C. Petersen (Sognepræst P. i Gudbjerg).
14. Carl C. S. Christensen (Skolelærer C. i Sner-tinge).
15. Arent H. Hunderup (Sognepræst, Provst H. i Egitslevmagle).
16. Peter C. Callesen (Kjøbmand C. i Aabenraa).
17. Georg F. L. Sarauw (Forstraad S. paa Peters-værft, Vordingborg)*).

III Klasse.

1. L. Peder Larsen (Smedemester L. ved Skovs-gaard).
2. Frederik Knudsen (afd. Jernbane-Entrepre-nør K.).
3. Christian D. T. Saugman (Godsforvalter S. paa Corselitse).
4. F. C. Georg Frisch (afd. Proprietær F.)
5. Vilhelm A. Wille (afd. Billedskjærer W.).
6. Andreas Chr. Hansen (afd. Bødker H.).
7. Henry V. Jastrau (Kapitain J., Slotsforvalter paa Fredensborg, R. af Db.).
8. Johannes J. V. H. Find (Sognepræst F. i Al-lerslev).

*) Indtager denne Plads, fordi han af Helbredshensyn har tilbragt største Delen af Skoleaaret i Hjemmet. Han har faaet særlig Tilladelse af Ministeriet til at underkaste sig fjerde Klasses Examen sammen med sin Klasse.

9. Ove G. F. Rostrup (Seminarielærer i Skaarup, Cand. polyt. R.).
10. Jacob Jacobsen (Boghandler J. i Thorshavn, Færøerne).
11. T. Villiam Schwarz (Sognepræst S. i Vitten, Jylland).
12. Thomas R. Segelcke (Brænderiejer S. i Hjørning).
13. Viggo Tutein (Proprietær T. til Høgholt).
14. Peter L. Ingerslev (prakt. Læge I. i Præstø).
15. Olaf Lange (Sognepræst L. paa Fæmø).
16. Carl G. G. Jørgensen (Godsejer J. til Tiselholt, Fyen).

II Klasse.

1. Christian P. E. Sarauw (Broder til Nr. 17 i 4de Klasse).
- 2*. Martin C. Schamby (afd. Skibstømrer S., Ærøskjøbing), f. 29. December 1863.
3. Niels H. Clausen (Proprietær C. til Rosendal, Hobro).
- 4*. Aage Mørch (afd. Kjøbmand M.), f. 13. August 1863.
5. Valdemar Boberg (afd. Sognepræst B.).
6. Holger R. H. Jacobæus (Proprietair, Cand. juris J. til Appelsbjerg, Fuglebjerg).
- 7*. Jens O. C. Bayer (afd. Vinhandler B.), f. 2. October 1865.
8. Jacob S. Hansen (Kjøbmand H. i Holbæk).

9. H. Ditlev Fabricius (Forpagter F. paa Friheden, Valby).
10. Alexis Michelsen (afd. Kapitein M. i Søetaten).
11. Anton K. N. Abrahamsen (Skolelærer A. i Vaabensted, Maribo).
- [12]. Einar Hallager (Godsforv. H. paa Herlufsholm).
13. Axel J. Hansen (kgl. Skovrider, Forstraad H. paa Dæmpegaard, Lillerød).
- [14]. Herman A. Hertz (Forpagter H., Økonom paa Herlufsholm).
15. Peter B. Smith (Proprietær S. i Hoptrup, Haderslev).
- [16]. V. Ove H. G. Hoff (Adj. H. paa Herlufsholm).
17. Chr. Ludvig Ernst (afd. Proprietær E.).
18. L. Georg C. Grøn (Grosserer G., R. af Db. og Dbmd. i Kjøbenhavn).
- 19*. Erik Møller (Hotelforpagter M. i Sæby, Jylland), f. 29. Juni 1865.
- (1). Carl G. Leifer (Broder til Nr. 10 i femte Klasse).

I Klasse.

1. Immanuel J. Nansen (Pastor N. i Næstved).
- 2*. J. I. Vilhelm Halgreen (Dyrlæge H. i Holbæk), f. 11. November 1865.
- [3]. Holger Forchhammer (Broder til Nr. 3 i sjette Klasse).
- 4*. F. Carl C. J. Dragsted (Postmester D. i Frederikshavn), f. 8. September 1866.
5. N. Ferdinand Eschricht (Overlæge E., Farum, R. af Db.).

- [6]. Axel A. Mossin (Adjunkt M. paa Herlufsholm).
7. Vilhelm Munck (Broder til Nr. 4 i sjette Klasse).
8. Axel Rasmussen (afd. Godsforvalter, Cancelliraad R.).
9. G. U. Frederik J. West (forhenværende Skolebestyrer W. i Haderslev).
10. Poul C. V. Brohm (Forpagter B. paa Bavelse).
11. Victor C. Hofman-Schmidth (afd. Lieutenant Hofman-S.).
12. Gutzon P. Münster (afd. Forpagter M.).
13. F. Adolf Weeke (Kjøbmand W. i Næstved).
14. Holger Kietz (prakt. Læge K. i Varde).
15. Svend Simesen (Landinspektør S. i Kjøbenhavn).
16. Axel E. Fick (Hørkræmmer F. i Kjøbenhavn).
- 17*. Victor J. A. L. Bøttern (prakt. Læge B. i Faaborg), f. 16. Juli 1866.
18. Holger M. Noach (afd. Kapelmusikus N.).
- 19*. Ludvig Biering (Distriktslæge B. paa Ærø), f. 20. Maj 1866.
20. Viggo Schaumburg (Major S., R. af Db., i Kjøbenhavn).
21. Nicolai P. Kinch (Apotheker K. i Skibby pr. Roskilde).
- 22*. Hjalmar V. Nielsen (afd. Kaptejn N.), f. 21. December 1866.

Forberedelsesklassen.

- 1*. Jens R. Jensen (Gaardejer J. i Taastrup pr. Holbæk), f. 15. Juni 1866.

- 2*. Viggo G. Holm (afd. Kaptejn i Søetaten H.), f. 1. Juli 1867.
3. J. Ferdinand Jørgensen (Proprietær J. til Sønderkov, Hjørring).
- 4*. N. Kristian Kristensen (Skolelærer og Kirkesanger K. i Draaby ved Æbeltoft), f. 21. Aug. 1866.
- 5*. N. Christian Lunding (Cand. juris, Assistent L. i Kjøbenhavn) f. 16. August 1867.
- 6*. Johannes Munck (Broder til Nr. 4 i sjette og Nr. 7 i første Kl.), f. 12. August 1867.
- 7*. August F. Levinson (Godsforvalter L. paa Rosenvold ved Vejle), f. 28. Juli 1867.
- 8*. C. Theodor H. Borries (Kjøbmand B. i Helsingør), f. 29. Januaur 1867.
- 9*. Kristian A. J. Mogensen (Godsforvalter M. paa Liliendal ved Præstø), f. 11. Juni 1866.
- 10*. Frederik D. Løwener (afd. Grosserer L.), f. 30. April 1867.
11. Henrik B. E. Kaas (Hofjægermester, Stamhusbesidder K. til Nedergaard).
- 12*. Hans D. C. Boeck (Inspektør B. i Holbæk), f. 18. Marts 1866.
- 13*. Karl R. L. Ørnstrup (afd. Apotheker Ø.), f. 22. Marts 1866.
- 14*. S. J. Adolf Matthiessen (Branddirektør M., Næstved), f. 3. Marts 1867.
- 15*. Charles F. E. von Meyeren (Lieutenant, Telegrafist v. M. i Kjøbenhavn), f. 14. Decbr. 1867.
- 16*. Harald V. Arnesen-Kall (Adoptivmoder, Frøken B. Arnesen-Kall), f. 19. Maj 1867.

- 17*. Francisco H. Langgaard (Apotheker L. i Campinas i Brasilien), f. 6. Marts 1867.
- [18*]. Kai Chr. M. C. N. v. Brockdorff (afd. Dyrlæge v. B.), f. 22. Marts 1867.
- [19*]. Holger J. Nielsen (afd. Proprietær N.), f. 31. Januar 1867.

Det **aarlige Kontingent** for en Discipel paa Herlufsholm er 480 Kroner som Vederlag for Undervisning, Bolig, Kost, Vask, Belysning og Brændsel, i Sygdomstilfælde Lægehjælp og Medicin.

Nye Disciple optages ikke i Skoleaarets Løb. **Anmeldelser om Aspiranter** til de Pladser, der blive ledige ved Slutningen af Skoleaaret, indsendes til Stiftelsens Forstander, Hs. Fxcell. Gehejmeraad Hall, inden Udgangen af Maj Maaned; foruden Drengets fulde Navn og Fødselsdatum maa deri opgives, hvad han har læst, og hvilken Klasse han forberedes til. Kommer han fra en anden Skole, maa Vidnesbyrd fra denne medfølge.

Der turde være Anledning til at gjøre Forældre og Værger opmærksomme paa, at Udmeldelser altid maa tilstilles Rektor inden Udgangen af den Maaned, hvori Discipelen skal forlade Skolen; for enhver Discipel, der ikke er udmeldt inden den 1ste i en Maaned, maa denne Maanedes Kontingent betales. Udmeldelser i Juleferien bør altsaa tilstilles Rektor inden December Maanedes Udgang og i Sommerferien inden Juli Maanedes Udgang.

Skolen og Opdragelsesanstalten.

Herlufsholms Skole er ingen Realskole; naar en Discipel ikke er bestemt til at studere, er hans Plads ikke her. For dog at komme de Forældre imøde, som ikke ønske at skifte Skole for en ganske kort Tid, men ville afslutte Disciplens Skolegang med Konfirmationen, er der indrettet et Realkursus i anden Klasse, saaledes at der i Latintimerne gives Undervisning i Dansk, Tydsk, Regning, Skrivning og Tegning; men Skolen paatager sig ikke at føre denne Undervisning ud over den ene Klassen — anden Realklassen — Grændser.

I Aar har denne Undervisning været benyttet af én Discipel.

Undervisningen er forøvrigt beregnet paa fuldständig Gjennemførelse af begge de ved Lov af 1ste April 1871 fastsatte Retninger for den lærde Skole, den mathematisk-naturvidenskabelige og den sproglig-historiske. Skolen bestaar saaledes foruden Forberedelsesklassen af 6 etaarige Klasser (I—VI). Af de 4 Dimittender have de 2, af V Klasse 4, af IV Klasse 3 og af III Klasse, hvor Adskillelsen indtræder, 5 Disciple valgt den mathematisk-naturvidenskabelige Retning.

Hebraisk har i Aar én Discipel i 6te (i ganske kort Tid) og tre (to) af 5te Klasse læst.

Gymnastik, Svømning og Skydning er øvet paa sædvanlig Maade. Ved Skoleaarets Slutning vare samtlige Disciple, med Undtagelse af én, Svømmere.

Med Hensyn til Fritagelser har den i Begyndelsen af 1879 herskende Skarlagensfeber-Epidemi holdt vedkommende Patienter i længere Tid borte fra Gymnastiksalen.

Skolen blev ikke, som i sidste Program anmeldt, præsenteret i Gymnastik og tilhørende Fag, saasom Gymnastikinspektøren, Hr. Oberst Wegener, forhindrede ved Sygdom i at komme.

Elevantallet paa **Snitteskolen** har i Skoleaaret 1878—79 været: 30 i Oktbr., 31 i Novbr., 31 i Decbr., 23 i Januar, 19 i Febr., 16 i Marts. De fire Fripladser have været tildelte Disciplene Frederik Knudsen, Georg Frisch, Christian Saugman og Ditlev Fabricius. Undervisningen i Snedkerarbejde er bleven benyttet af 7 Disciple. Før Juleferien var der en Udstilling af en Del af de i de 3 første Maaneder udførte Arbejder.

I indeværende Skoleaar have Fagene været fordelte paa følgende Maade:

	Ugentlig.
Rektor Forchhammer Latin i VI og V og 1 Time (Dansk) med Mathematikerne i VI og V Klasse	14 Timer
Overl., Inspekt. Leth Dansk i III, II og I	9 —
Overl. Kielsen Græsk i VI og V, Latin i IV	20 —

Overl. Neergaard Hebraisk i VI og V, Naturhistorie i IV—I samt Fbkl., Geo- grafi i IV—I	22	Timer
Adj. Mossin Matematik i IV og I, Na- turlære i VI S og V S, Historie i IV, III og II	22	—
Adj. Hoff Dansk, Engelsk og Oldnordisk i VI og V, Tydsk i IV, II og I, Hi- storie i I og Fbkl.	23	—
Adj. Hasselager Historie i VI og V, Græsk i IV og III, Latin i III	24	—
Adj. Petersen Naturlære i VI M, V M, og Chemi i IV, Matematik i VI M, V M, III og II, geometrisk Tegning i VI M, V M, IV og III	31	—
Adj. Markman Fransk i IV og Fbkl. samt (med Assistenten) Gymnastik m. m. i alle Klasser	25	—
Adj. Skeby Fransk i VI, V, III, II og I, Naturlære i IV og III, Regning i II R.	25	—
Adj. Jensen Religion i III—I og Fbkl., Dansk og Regning i Fbkl.	16	—
Konst. Adj. Bruun Dansk i IV, Tydsk i III og Fbkl., Latin i II og I, Geografi i Fbkl.	25	—
Tegnel. Bertelsen Skrivning og Tegning i II—I og Fbkl.	10	—
Organ. Hoffman Sang i hele Skolen	4	—

I Sangundervisningen deltage alle de Disciple, der have Stemme, stemmevis en Time om Ugen; Løverdag Eftermiddag Kl. 5—6 holdes Fællessang.

I særskilte Timer (20 om Ugen) giver Skolens Musyklærer, Organist Hoffman, Undervisning i Instrumentalmusik til de Disciple, der ytre Lyst og Anlæg i denne Retning og tidligere have modtaget Undervisning deri.

Fagenes ugentlige Timetal i de forskjellige Klasser ses af følgende Tabel:

	VI.	V.	IV.	III.	II.	I.	Fbkl.
Dansk (Oldnordisk) . . .	4 (1)	4 (1)	2 (1)	2 (1)	2 (1)	3	4
Latin	8	8	8	7	8	6	—
Græsk	6	6	5	5	—	—	—
Fransk	(1)2(2)	4 (1)	2	3	3	4	5
Tydske	—	—	2	2	2 (2)	2	4
Engelsk	2	2	—	—	—	—	—
Religion og Bibelhist.	1	1	—	2	2	2	2
Historie	4	3	2	2	2 (1)	2	2
Geografi	—	—	2	1	2 (1)	2	2
Mathematik og Regning	(8)	(8)	5	5	5 (2)	4	4
Naturlære	3 (5)	3 (5)	(3)	(2)	—	—	—
Naturhistorie	—	—	2	2	2	2	2
Skrivning	—	—	—	—	1	2	3
Tegning	(2)	(2)	(1)	(2)	1 (1)	1	2
Sang	2	2	2	2	2	2	2
Gymnastik osv.	3	3	3	3	3	3	3
Sum	36.	36.	35.	36.	35.	35.	35.
(Hebraisk)	2	2)					

VI og V og de af IV, der have deltaget i Religionsundervisningen, have været forenede i samme Time hos Pastor Munck.

VI S og V S have været forenede i 3 Latintimer, VI M

og V M i de 5 Naturlæretimer og 4 Mathematiktimer samt Dansk-timen. Hele VI og V have været forenede i 1 Dansk-time samt i Gymnastiktimerne. Timerne i geom. Tegning have været fælles for VI, V og III.

Oversigt

over Skolens Arbejde fra 15de August 1878 til Juli 1879.

Dansk (Svensk; Oldnordisk).

VI Kl. Den danske Literaturhistorie fra de ældste Tider til Holberg (som Indledning Sproggenes Forgrening og Sprogets og Skriftens Udvikling); særlig dvælet ved den gl. Eddas Sange og de derover byggede Sagn, samt ved Folkevisedigtningen. Særtimen benyttet dels til Svensk, dels til at gennemgaa udvalgte Af-snit af Ethiken efter Martensen. 17 Stile. Disciplene have holdt Foredrag over selvvalgte Æmner.

Oldnordisk. Wimmers Læsebog forfra til S. 104. Sammes Formlære.

V Kl. I den ene ugentlige Time dansk Literaturhist. fælles med VI Klasse. Hver af Disciplene holdt et Foredrag over et selvvalgt Æmne. 18 Stile. — Svensk efter Hammerichs Læsestykker.

Den ugentlige Time med Disciplene i VI

og V Klasse af den math.-naturv. Afdeling benyttet til Læsning af græsk Mythologi og noget Konsthistorie under Benyttelse af forskellige Billedværker, samt til Indførelse i den græske Literatur ved Oplæsning af græske Digterværker i dansk Oversættelse.

Oldnordisk. Wimmers Læsebog S. 1—35. Sammes Formlære.

IV Kl. Der er givet en Oversigt over Literaturhistorien indtil Holbergs Død; navnlig er der dvælet ved Kæmpeviserne og den Betydning, de have haft for Literaturen lige indtil vore Dage. Dertil har ogsaa Oplæsningen mest knyttet sig. Foredrag og Oplæsning (med eller uden Forberedelse) af Disciplene. Klassen har skrevet 2 Stile om Maaneden. Den egentlige Særtime med den matematisk-naturvidenskabelige Afdeling er benyttet til Oplæsning af Odysseen samt til at gennemgaa forskellige Sider af Oldtidslivet i Rom med Forevisning af mange Afbildninger.

III Kl. Den nordiske Mythologi er gennemgaaet, dels ved Oplæsning, dels ved Fortælling. Oplæst for Klassen: den største Del af Nordens Guder samt nogle islandske Sagaer efter Winkel-Horns: Billeder af Livet paa Island. I den særlige Time med Matematikerne er den græske Mythologi gennemgaaet, dels ved Oplæsning, dels ved Fortælling; der er desuden forelæst 4 Sange af Iliaden samt ud-

valgte Stykker af Herodot. Klassen har skrevet 25 Stile.

II Kl. Den ene ugentlige Time har været anvendt til Stil; Klassen har skrevet 32 Stile, mest af beskrivende og fortællende Indhold, enkelte Gange Oversættelser fra Tydsk og Fransk; den anden Time er brugt til prosaisk og poetisk Læsning, samt til Indøvelse af Grammatiken, Retskrivningen og Skilletegneses rette Brug.

I Kl. Agerskov, Nørregaard og Strøms danske Læsebog, 5te Afdeling, er benyttet til Oplæsning og Analyse; Bojesens Sproglære til § 57 er læst og repeteret, og endel Digte ere lærte udenad. Korlæsning er jævnlig benyttet. Klassen har skrevet 45 Stile, de fleste have været Diktatstile; desuden lette Oversættelser fra Tydsk og Gjenfortællinger.

Fbkl. Agerskov, Nørregaard og Strøms danske Læsebog, 3die Afdeling, er benyttet til Oplæsning, Gjenfortælling og Analyse. Bojesens danske Sproglære indtil § 57. Nogle Digte ere lærte udenad efter Læsebogen. I Almindelighed ere 2 Stile om Ugen, i det første Halvaar udelukkende efter Diktat, i det sidste dels efter Diktat, dels Gjengivelser af Smaa-fortællinger, skrevne paa Klassen.

Latin.

VI Kl. Dimittenderne opgive: Ciceros Tusculaner 1ste

Bog og Seneca de constantia sapientis, Ciceros Taler pro Milone og pro Ligario, Livius' 24de Bog, Tacitus' Annaler S. 45—92 i Bricka's og Thomsens Udvalg, Udvalg af Horats' Oder, Brevene med ars poetica, Virg. Æneide 3die og 4de Bog. Kursorisk er i Aarets Løb læst Livius' 25de Bog og største Delen af femte Bog af Ciceros verrinske Taler.

Gjennemgaaet Tempus- og Moduslæren i Madvigs Grammatik, Tregders Literaturhistorie og Bojesens Antiquiteter, skrevet en Version om Ugen.

- V Kl. Ciceros Tusculaner 1ste Bog, Ciceros Taler pro Milone og pro Ligario samt Livius' 31te Bog, Virgils Æneide 1ste og 2den Bog, Udvalg af Horats' Oder, og, kursorisk, 5te og 6te Bog af Cæsars galliske Krig samt Sallusts Jugurtha. Efter Madvigs Sproglære Formlæren og Kasuslæren. 1 Version om Ugen, skreven paa Klassen.
- IV Kl. Ciceros Tale for S. Roscius Amerinus Kap. 1—26 og for det maniliske Lovforslag, Cæsars galliske Krig 4de og 6te Bog og 800 Vers af Ovids Metamorphoser efter Blochs Udvalg. Madvigs forkortede Sproglære repeteret. En eller to Stile ugentlig paa Klassen.
- III Kl. 2den og 3die Bog af Cæsars galliske Krig, Ciceros Tale for det maniliske Lovforslag og 166 Vers af Ovids Metamorphoser. Madvigs forkortede Sproglære, Bøjnings- og Kasuslæren samt det vigtigste af Tempus- og Moduslæren.

1 eller 2 Stile om Ugen, alle skrevne i en af Klassetimerne.

II Kl. Af Forchhammers latinske Læsebog fra verba deponentia til Enden med Forbigaaelse af nogle Fabler; de 29 første Kapitler af 1ste og de 18 sidste Kap. af 4de Bog af Cæsars galliske Krig. Forchhammers Stiløvelser med det tilsvarende i Grammatiken. Formlæren repeteret. 1—2 Stile om Ugen, skrevne i en af Klassetimerne.

I Kl. Forchhammers Læsebog til den 15de Fabel er læst og repeteret. Det tilsvarende af Bøjningslæren efter Madvigs Sproglære; Øvelsen i Stil har bestaaet i Oversættelse af Exempler, dannede af Læreren.

Græsk.

VI Kl. Dimittenderne opgive: Odysseens 3die og 5te og Iliadens 1ste, 5te, 1—430, 6te og 9de Bog, af Tregders Anthologi 250 Vers, Herodots 3die Bog Kap. 39—60 og 120—25, 6te Bog Kap. 125—30 og 8de Kap. 40—144, Bergs Udvalg af Thukydid S. 2—17 og 140—151, Platons Sokrates' Apologi og Kriton, Thriges Udvalg af Platon S. 1—10, 27—31 og 52—55 og Demosthenes' 1ste olynthiske Tale, Tale om Freden og 2den mod Philip.

V Kl. Odysseens 1ste og 3die Bog, Iliadens 1ste og 9de og, kursorisk, Odysseens 6te, 7de og 8de, Bergs Udvalg af Thukydid S. 2—16, 52—60

med Forbigaaelse af Kap. 13 og 14, og 80—85 og 30 Kapitler af Herodot. Enkelte Dele af Bergs Formlære og 4de Kapitel af Tregders Mythologi.

IV Kl. Xenophons Anabasis 3die Bog. Homers Odyssee 3die Bog. De 3 første Kapitler af Tregders Mythologi. Bergs Formlære.

III Kl. Bergs lille Forskole til Læsning af Græsk og de tilsvarende Afsnit af Bergs Formlære. Xenophons Anabasis 4de Bogs 1ste Kapitel.

Fransk.

VI Kl. Erckmann-Chatrion, Waterloo (70 S.). O. Feuillet, Le village. Sicks Læsestykker III S. 8—36, 72—96 og 126—47. Kursorisk: Mignet, Histoire de la révolution française (530 S.) og Mérimée, La Vénus d'Ille, les âmes du purgatoire og les mécontents. Matematikerne have tillige gennemgaaet extempore Molière, La comtesse d'Escarbagnas og l'avare, Mélesville, Michel Perrin samt sammen med Matematikerne af V Kl. enkelte Stykker af Sicks Læsestykker II. Garrigues' Sproglære med en Del Forbigaaelser. J. Pio, Franske Ord til Udenadslæren. De Sproglige have skrevet 2 Stile om Ugen.

V Kl. Baruël og Michelsen, Franske Prosastykker, S. 171—286 og 357—429. Kursorisk: Joinville, Saint Louis ved N. de Wailly. Ed. About, Le roi des montagnes (145 S.). Garrigues

- Sproglære med en Del Forbigaaelser. J. Pio, Franske Ord til Udenadslæren. 1 Stil om Ugen.
- IV. Kl. Af Sicks Læsebog for de højere Klasser 92 Sider; af Baruël og Michelsens Franske Prosa-stykker 15 Sider; samme Bøger benyttede til kursorisk og Extemporal-Læsning. Stadige Øvelser i mundtlig Stil. Garrigues' Sproglære, Formlæren.
- III Kl. Af Sicks franske Læsebog for de højere Klasser er læst 65 Sider. Af Mme. de Pressensé, La maison blanche, ere 296 Sider gennemgaaede kursorisk. Garrigues' Formlære. 1 Stil om Ugen; Sicks Materialier, 11 Stykker.
- II Kl. Af Borrings Læsebog for Mellemlasserne er læst 70 Sider. Garrigues, Formlæren. 25 Stile. Sicks Materialier I., Stykkerne 7, 11—32.
- I Kl. Af Pios Læsebog for Mellemlasserne er læst 54 Sider samt lært nogle Vers udenad. Formlærens Skema efter Garrigues. Af og til Stil, samt 20 Stykker af Sicks Materialier.
- Fbkl. Af Sicks Læsebog for Begyndere er læst 39 Sider. Af Garrigues' Sproglære det vigtigste af Bøjningslæren; enkelte uregelmæssige Verber ere medtagne. En Stil om Ugen.

Tydsck.

- IV Kl. Kapers og Simonsens Læsebog for de højere Klasser S. 79—140; Jürs & Rungs Deutsche Dichter S. 85—153 med Forbigaaelse af nogle

Digte. Extemporallæsning, især i den sidste Maaned. Simonsens Syntax. Maanedlig opgivet c. 100 Sider Udenomslæsning.

III Kl. Kapers og Simonsens Læsebog for de højere Klasser S. 145—58, 197—205, 210—18, 320—28. Jürs & Rungs Deutsche Dichter, 12 større og mindre Digte, hvoraf 7 udenad. Kursorisk er læst S. 1—36, 52—55, desuden har hver Elev maanedlig læst 30 Sider efter frit Valg. Ankjærs Formlære.

II Kl. Kapers Læsebog for Mellemlklasserne S. 79—123; Jürs og Rungs Materialier St. 77—82, 88—105. Repeteret hele Ankjærs Formlære.

I de 2 ugentlige Timer med Realdisciplen læst: Kapers Læsebog for Mellemlklasserne fra S. 128 og Bogen ud. Hele Grammatiken repeteret. 60 Stile.

I Kl. Kapers Læsebog for Mellemlklasserne S. 15—46. Jürs & Rungs Materialier: Stykkerne 72—80. Af og til Stil efter samme Bog. Ankjærs Formlære, Verber, Substantiver og Præpositioner.

Fbkl. Listovs Elementarbog S. 66—98. Kapers Læsebog for Mellemlklasserne S. 1—10, 19—21, 29—31. Jürs & Rungs Materialier: Stykkerne 25—28, 30—43, 51—55 som mundtlig Stil; i Gjennemsnit 2 skriftlige Stile om Maaneden. Det vigtigste af Ankjærs Formlære.

Engelsk.

- VI Kl. Der opgives: Listovs Engl. Reader S. 21—105; af Løkkes Engelsk Læsebog for Mellemklasserne 70 Sider.
- V Kl. Listov, The English Reader S. 1—80; 30 af de danske Stykker. Rosings Grammatik.

Hebraisk.

- V Kl. Genesis Kap. 1—9 ere oplæste, oversatte og analyserede. Af Whittes Grammatik: det vigtigste af Formlæren.

Religion.

- VI Kl., V (og IV) Lukas' Evangelium Kap. 5—16.
- III Kl. Balslevs Katekismus. Assens' mindre Lærebog i den bibelske Historie. Nogle Psalmer.
- II Kl. Assens' mindre Lærebog i den bibelske Historie S. 120—75 (Bogen ud). Af Balslevs Katekismus: Tredie Trosartikel, Fadervor, Daabens Sakrament. Nogle Psalmer.
- I Kl. Balslevs Katekismus: De ti Bud og den første Trosartikel. Assens' mindre Lærebog i den bibelske Historie S. 97—138. Nogle Psalmer.
- Fbkl. Assens' mindre Bibelhistorie S. 1—82. Nogle Psalmer.

Historie.

- VI Kl. Dimittenderne opgive: Verdenshistorien og Nordens Historie i den nyere Tid efter Thriges

- og Blochs Lærebog, Nordens Historie i Middelalderen efter Blochs mindre Lærebog (med Tilføjelser).
- V Kl. Thriges mindre Lærebog i den gamle Historie. Blochs Middelalderens Historie.
- IV Kl. Efter Blochs Lærebog i Historie til Brug for Realskoler: Den nyere Historie S. 121—229, samt Repetition af Nordens Historie til 1523.
- III Kl. Efter Blochs Lærebog: Den nyere Historie S. 1—139.
- II Kl. Blochs Middelalderens Historie S. 95—223 (Bogen ud). Desuden har Realisten i en særskilt ugentlig Time læst Danmarks Historie i den nyere Tid efter Blochs Lærebog.
- I Kl. Blochs Oldtidens Historie S. 1—94.
- Fbkl. Kofods fragmentariske Historie fra Folkevandringen indtil den franske Revolution (med Forbigaaelse af Stykkerne af Danmarks Historie).

Geografi.

- IV Kl. Erslevs Lærebog i den almindelige Geografi (Nr. 2).
- III Kl. Samme Lærebog: Havets og Landets Fordeling, Afrika, Amerika og Australien.
- II Kl. Samme Lærebog: Frankrig, de britiske Øer, Sydeuropa og Asien.
- Realisten desuden: Afrika, Amerika, Australien og Havets og Landets Fordeling samt Danmarks Natur, Folk og Stat.

- I Kl. Samme Lærebog: forfra indtil Frankrig.
 Fbkl. Erslevs mindre Lærebog i den almindelige
 Geografi (Nr. 4).

Mathematik og Regning.

- VI Kl. Den math.-naturv. Afd. Dimittenderne opgave:
 Julius Petersens Arithmetik og Algebra, Geo-
 metri, Trigonometri og analytisk Geometri,
 samt Mundts Stereometri.
- V Kl. Julius Petersens Arithmetik og Algebra og
 Trigonometri samt analytisk Geometri til
 Elipsen. Fire Hjemmeopgaver om Ugen.
- IV Kl. Smiths Arithmetik: Brudne Exponenter, ima-
 ginære Størrelser, Logarithmer, exponentielle
 Ligninger, Rækker og Rentesregning, samt
 Repetition af Proportioner, Potens, Rod, De-
 cimalbrøk og Ligninger. Petersens Geometri
 fra Cirkelperiferiens Længde indtil Enden.
 Hele Bogen er repeteret. Skriftlige Øvelser
 paa Klassen.
- Til mundtlig Examen opgives: Smiths Arith-
 metik fra Proportioner indtil Enden og Peter-
 sens Geometri.
- III Kl. Steens Algebra 25,2 til 32, 45 til 57, 61, 63—65,
 70—72, og efter Diktat Polynomiers Division
 og Forkortning. Julius Petersens Geometri
 75—79, 80—87 og fra Opgave 64 til § 108.
 Mange skriftlige Øvelser paa Klassen, men
 ikke hjemme.

II Kl. Efter Steens Algebra forfra til § 10, fra § 14 til 25,2 og mundtlig Kvadratrodsuddragning af Tal. Julius Petersens Plangeometri forfra til § 80 med Forbigaaelse af de §§, der handle om regulære Polygone. Mange skriftlige Øvelser paa Klassen, men ikke hjemme.

Realisten. En Times Regning om Ugen.

I Kl. Steens Elementær Arithmetik samt Ligninger af første Grad. Øvelser i Regning med Bogstaver og Tal paa Klassen.

Fbkl. Bokkenheusers Regnebog for Mellemklasserne er benyttet til Indøvelse af Brøkgregning og Reguladetri i hele og brudne Tal. Af og til Hovedregning.

Naturlære.

VI Kl. Den sproglige Afdeling: Dimittenderne opgive: Holtens Naturlære, undtagen Lyslæren, og Jørgensens Astronomi med flere Forbigaaelser og Tilføjelser.

Den math.-naturv. Afd.: Dimittenderne opgive: Den mekaniske Physik efter Ørsted, Optiken og den kemiske Physik samt Meteorologien efter Müllers „Grundriss der Physik“. Af Lysets Interferens er der dog kun medtaget ganske lidt. Jørgensens Astronomi.

V Kl. Den sproglige Afdeling: Efter Holtens Naturlære Ligevægt, Varmen indtil Varmefylde, Magnetisme, Gnidningselektricitet og

Galvanisme. Jørgensens Astronomi indtil Parallaxen.

Den math.-naturv. Afd.: Ørsteds mekaniske Physik og Lyslæren efter Müllers „Grundriss“.

- IV Kl. Efter Schmidts Naturlære §§ 1—42, 127—84. Dog ere de vanskeligste Ting forbigaaede. Jespersens Chemi.
- III Kl. Efter Schmidts Naturlære §§ 32—126 med enkelte Forbigaaelser.
- II Kl. (Realisten) Lunds lille Naturlære til § 59 med enkelte Forbigaaelser.

Geometrisk Tegning.

- VI Kl. Planer, givne ved deres Spor. Skjæring mellem Legemer og vilkaarlige Planer.
- V Kl. Projektioner af de simpleste Legemer samt deres Skjæring med Planer, vinkelrette paa en af Projektionsplanerne.
- IV Kl. Kongruente, symmetriske, ligedannede Figurer, Figurers Forvandling. Maalestokke.
- III Kl. Der er indøvet de simpleste geom. Konstruktioner, regulære Polygoner, Ovaler og Spiraler.

Naturhistorie.

- IV Kl. Lützens Lærebog i Zoologien Nr. 2. — VauPELLS Botanik.
- III Kl. Samme Lærebøger: fra Edderkopperne Bogen ud; de enkimbladede, nøgenfrøede og blomsterløse Planter, desuden Læren om Plantens S sammensætning og Liv.

II Kl. Samme Lærebøger: fra Benfiskene indtil Edderkopperne (Side 162—210); de tokimbladede Planter.

I Kl. Samme Lærebøger: fra Krybdyrene indtil Benfiskene; desuden de almindelige fysiologiske Forhold hos Bendyrene; den botaniske Formlære.

Fbkl. Lützens Lærebog: Menneskets Benbygning, Pattedyrene og Fuglene med Forbigaaelse af de fysiologiske Forhold.

Stipendierne.

For Skoleaaret 1878—79 have

a. **Stiftelsens Gratistpladser** (fuldstændig Fri-tagelse for Kontingent) været tildelte Disciplene H. Pedersen, H. Lind, A. Askov, Chr. Blom, V. Øhlenschlæger, M. Friderichsen, P. Larsen, G. Frisch, F. Knudsen, V. Hansen og V. Bøberg.

b. **de Resenske Gratistpladser** G. Tryde og C. Bærentsen.

c. **den Rønnenkampske Gratistplads** (for en Slesviger) C. Jensen.

d. **Stiftelsens halve Gratistplads** (det aarlige Kontingent 240 Kr.) H. Jansen, Chr. Lange, C. Gyldenfeldt, P. Callesen, V. Vilstrup, H.

Petersen, A. Petersen, J. Eschen, V. Wille, C. Christensen, C. Saugman, J. Jacobsen, O. Rostrup, O. Lange, P. Ingerslev, N. Clausen, D. Fabricius, A. Rasmussen, P. Smith og S. Simesen, samt fra Nytaar M. Schamby og A. Abrahamsen.

Ansøgninger om Gratistpladser for Disciple her i Skolen maa indgives til Stiftelsens Forstander inden hvert Aars 1ste August.

De to **Universitetsstipendier** paa 300 Kroner i 3 halvaarlige Portioner have iaar været tillagte Studenterne O. Johansen og C. Riis.

De to **Meyerske Examens-Præmier**, hver paa 60 Kroner, tilkjendtes for Aaret 1878 Disciplene Chr. Bærentsen og H. Pedersen*).

Det grevelig **Moltkeske Skolestipendium** for kgl. Embedsmænds Sønner, 4 Portioner paa 50 Kr. halvaarlig, uddeltes i Decembertermin 1878 til G. Forchhammer, A. Poulsen, J. Eschen og I. Nansen.

Det grevelig **Moltkeske Universitetsstipendium** for kgl. Embedsmænds Sønner (200 Kr. halvaarlig, delt i to eller tre Portioner) blev for Decembertermin 1878 oppebaaret af Stud. juris Aage Gad med 100 Kr., hvorimod den anden Portion for denne og næste Termin henlagdes til

Rejsestipendiets Fønd. Beløbet, 211 Kroner

*) Desuden tilkjendtes der efter Hovedexamen Disciplene P. Larsen og Chr. Sarauw en større, og Disciplene F. Knudsen og I. Nansen en mindre Bogpræmie.

89 Øre med paaløbende Renter, indestaar i Sparekassen for Nestved og Omegn.

Overlærer Albert Leths Legat har for Aaret 1879 været tillagt Student Aage Gad.

Peter Eleon Røsenørns Legat (80 Kroner) har for Aaret 1878 været tildelt Discipel G. Tryde.

De videnskabelige Samlinger.

I Programmet for ifjor omtaltes det, at ved Begyndelsen af April 1878 vare alle Forberedelser til Forfattelsen af et Bogkatalog afsluttede, saa at Seddelskrivningen kunde begynde, og Arbejdet blev i Løbet af forrige Sommer saa vidt fremmet, at Seddelskrivningen væsentlig var afsluttet inden Vinterens Komme og den hele Seddelmasse indsendt til Justitsraad, Overbibliothekar Bruun, for under hans Ledelse og Tilsyn at ordnes til Trykken.

Der er gjort indledende Skridt til at faa de Haandskrifter tilbage, som havde hørt til det Brandtske Archiv, men som Kancellipræsident Kaas i Sommeren 1805 havde beordret afleverede i det danske Kancellis Archiv — jfr. Programmet for ifjor —; men hidtil have disse Sager ikke været til at finde.

Forøgelserne i Skolens naturhistoriske og fysiske Samling samt Bibliotheket ville nedenfor findes angivne.

I Skoleaaret 1878—79 har den **naturhistoriske Samling** faaet følgende Tilvæxt:

Ved Kjøb: Gibsafstøbning af *Ichthyosaurus tenuirostris*.

Udstoppede: *Meles taxus*.

Astur nisus med Dompap i Kløerne.

Milvus regalis.

Otus vulgaris.

Corvus corax.

Corvus frugilegus.

Sturnus vulgaris.

Erithacus (Sylvia) rubecula.

Troglodytes parvulus.

Saxicola oenanthe.

Cloropiza chloris.

Hydrobata aquaticus.

Columba palumbus.

2 *Scolopax rusticola*.

Crex pratensis.

Cygnus olor, Unge (Dundragt).

I Spiritus: 3 *Perca vulgaris*.

Acerina cernua jun.

Crenilabrus rupestris.

Labrus melops.

Cottus bubalis jun.

2 *Gobius niger*.

2 „ *minutus*.

Trigla gurnardus.

2 *Zoarces viviparus* (med Unger i).

Gadus aeglefinus.

- I Spiritus: 2 *Gadus morrhua*.
Merlangus vulgaris.
 2 *Platessa flesus*.
 2 „ *limanda*.
Solea vulgaris.
Scomber scombrus.
Belone rostrata jun.
 3 *Gasterosteus aculeatus*.
Siphostoma Typhle.
 „ *acus*.
 2 *Ammodytes tobianus*.
 „ *lanceolata*.
 3 *Leuciscus rutilus*.
 2 *Aspius alburnus*.
Cyprinus carassius.
Abramis Brama.
Esox lucius.
Salmo fario.
Coregonus Lavaretus.
 3 *Clupea harengus*.
 3 *Petromyzon planeri*.
 2 *Ammocoetes branchialis*.
Palinurus og
Phyllosoma, ret stor.
Cephalopod Næb.
Clio pyramidata.
Belone rostrata ad.
Hemiramphus sp.
 2 *Platessa vulgaris*.
 2 *Tinca vulgaris ad & jun.*

I Spiritus: *Cyprinus erythrophthalmus*.

„ *carassius*.

Coregonus oxyrhynchus.

2 *Anguilla acutirostris*.

Tørret: *Madrepora*, en større flad Form, indeholdende *Pecten madreporarum*, den for denne Koral ejendommelige Musling.

Tubipora Hemprichii.

Merulina amplicata.

Galaxea clavata.

Stylophora Danæ.

Præpareret: 2 *Astacus fluviatilis* ad & jun.

2 *Cancer pagurus*.

Carcinus mænas.

Lithodes arcticus.

Ved Gaver:

fra Cand. med. & chirurg. J. Frisch:

Skindet af *Sula bassana*;

fra Grosserer Bramsen:

Skindet af *Diomedea chlororhynchus*, begge senere udstoppede;

fra Discipel Bøttern:

Mustela erminea i Vinterdragt, udstoppet.

Til den **physiske Samling** er i det forløbne Skoleaar anskaffet:

Et Ruhmkorffs Induktionsapparat med Geislerske Rør.

En elektrisk Lampe.

En Mikrofon.

To Kryoforer.

Et Apparat med to elastiske Staalringe til
Centrifugalmaskinen.

12 Leclanché Elementer.

Et roterende Spejl med nogle manometriske
Kapsler.

Bibliotheket er siden Juni Maaned f. A. forøget med følgende Bøger og literære Hjælpemidler; de med † mærkede ere tilsendte Skolen fra Ministeriet; * betegner Gaver fra Private.

Aarbøger for nord. Oldkyndighed og Historie. Forts. Kbh. 1878—79.

Aarestrup, E., Samlede Digte. Udg. af F. L. Liebenberg. Med en Charakteristik af Digteren ved G. Brandes. Kbh. 1877.

† Aarsberetninger fra det kgl. Gehejmearchiv. Forts. Kbh. 1878.

† Aarsberetninger og Meddelelser fra det store kgl. Bibliothek. Forts. Kbh. 1878.

Ahlqvist, A. G., Konung Erik XIVs sista lefnadsår (1568—77). Stockh. 1878. Tvl. To Portr. af Erik 14.

Andersen, F. V., Nogle Betragtninger og Studier over Martensens christ. Ethik. Kbh. 1879.

Andresen, A., George Stephenson. (Kulturhist. Personl. V.). Kbh. 1877.

Arentzen, Kr., Baggesen og Oehlenschläger. 8. 1820—26 og nærmest fig. Aar. Med Register til hele Værket af C. E. Secher. Kbh. 1878.

Aristophanes, Fuglene. Komædie. Overs. og oplyst af F. L. Vibe. Christian. 1856.

Asmussen, A. F., Ny geistlig Stat. (Sluttet 31. Jan. 1879.) Kbh. 1879.

Augier, É., Oeuvres diverses. Paris. 1878.

Barfod, Fr., Fortællinger af Fædrelandets Historie. Kbh. 1872—74. 2 Bd.

Barfoed, C. T., De organiske Stoffers qualitative Analyse. Kbh. 1878. Fig.

Baumgarten, J., La France contemporaine ou les Français peints par eux-mêmes. Cassel. 1878.

Birket Smith, S., Leonora Christina Grevinde Ulfeldts Historie. 1 D. Kbh. 1879.

- Erinnerungen aus dem Leben Joh. v. Blaramberg. Berlin 1874—75. 2—3 Bd. Tvl.
- Boeck, Thorv., Norsk Bogfortegnelse 1866—1872. Christian. 1877.
- Boesen, J. E., Snorre Sturleson. (Kulturh. Personl. VIII.) Kbh. 1879.
- Brehm, A. E., Krybdyrenes og Paddernes osv. Liv. Paa Dansk udg. af P. Mariager og A. Feddersen. 19—20 H. (Slutn.). Kbh. 1878. Fig.
- Bruun, C., Slaget paa Kolberger Heide. Kbh. 1879. Tvl.
- Buhl, Fr., Sproglige og historiske Bidrag til den arabiske Grammatik. Lpz. 1878.
- Böhringer, Fr. u. Paul, Die alte Kirche. 12 Th. 2 Ausg. Stuttg. 1879.
- Corpus scriptor. hist. Byzant. Ed. cons. B. G. Niebuhr instit. Michael Attaliota. Bonnae 1853.
- Daae, L., Historiske Skildringer. II. Tillægsh. t. Folkev. Christian. 1878.
- Det danske geografiske Selskabs Skrifter. Red. af E. Erslev. Kbh. 1878—79. 4. Forts.
- Danske Samlinger for Historie, Topografi, Personal- og Literaturhistorie. Udg. af C. Bruun, O. Nielsen og S. Birket Smith. 2 R. 6 B. 4 H. (Slutning). Kbh. 1879.
- Dansk Kirketidende. Kbh. 1878—79. Forts.
- Deutsche Rundschau. Berlin 1878—79. Forts.
- Diodoros, Den evige Strid. Kbh. 1878.
- * Dow, Will., Prædikener, overs. af A. F. Fleischer. Kbh. 1861.
- Elze, K., Sir Walter Scott. Paa Dansk ved K. Kroman. Kbh. 1878. Portr. af W. Scott.
- Eutropi Breviarium ab urbe condita. Rec. H. Droysen. Berolini 1878.
- Fabricius, O., Horsens Kjøbstads Beskrivelse. 6 H. (Slutn.). Odense 1878. Fig. Tvl.
- † Flindt, Nic., Den congenite Syphilis. Kbh. 1878.
- Folkevennen. Christian. 1878—79. Forts.
- † Forelæsninger og Øvelser ved Kbhavns Univers. og den polytechn. Læreanstalt. 1. og 2. Halvaar. 1878. Kbh. 1878.
- Fortegnelse over de 179 Studerende, der i 1878 have tilendebragt Afgangsexamen. Kbh. 1878. 4.
- Fra alle Lande. Kbh. 1878—79. Forts.
- Kong Frederik 1's danske Registranter, udg. ved K. Erslev og W. Møllerup. 2. Halvbd. Kbh. 1879.
- Friis, F. R., Samlinger til dansk Bygnings- og Kunsthistorie. Kbh. 1878. Fig. Tvl.
- Fædrelandet. Et Tidsskrift udg. af C. N. David. Kbh. 1835—39. 5 Bd.
- Fædrelandet. Red. af C. Ploug. Kbh. 1878—89. Fol. Forts.
- Gislason, Konr., Om helrim i regelm. „drøttsvætt“ og „hrynhenda“. (Indbyd. Univ.). Kbh. 1877. 4.
- Goos, C., Aarbog for Københavns Universitet m. m. for de akadem. Aar 1864—71. 1. H. Kbh. 1877.

- Goos, C., Aarvog for Kjøbenhavn's Universitet m. m. for det akadem. Aar 1876—77. Kbh. 1878.
- Grimm, J. u. W., Deutsches Wörterbuch. Lpz. 1878—79. Forts. 4.
- Gyllembourg-Ehrensvärd, T. C., Samlede Skrifter. 2. Udg. Kbh. 1866—67. 12 D. i 6 Bd. Forf. Portr.
- Heegaard, S., Om Intolerance. Kbh. 1878.
- Helland, Am., Om Jordklodens Bygning. Christian. 1878. Fig. Tillægsh. t. Folkev.
- Helveg, F., Frimenighed og Apostelskole. 1. D. 1 H. Kbh. 1878.
- Herodian, Historie udi otte Bøger, overs. ved L. Holberg. Kbh. 1746.
- Herzog, J. J., und G. L. Plitt, Real-Encyklopädie für protestant. Theologie und Kirche. 1. Bd. 2. Anfi. Lpz. 1878. Forts.
- Hindholm. Af Chr. Nielsen. Næstved 1878—79. Forts.
- Historisk Aarvog 1879. Udg. af S. B. Thrige. Kbh. 1879.
- Historisk Archiv. Kbh. 1878—79. Forts.
- Kgl. dansk Hof- og Statskalender for Aaret 1879. Udg. af J. P. Trap. Kbh. 1879.
- Holm, H. J., Bornholms ældgamle Kirkebygninger, opmaalte og undersøgte. Kbh. 1878. Fol. Tvl.
- † Holm, Nic., Klinisk Fremstilling af Lupusaffectionens Forhold til Scrophulosen. Kbh. 1878.
- † Holten, C., Om Toner og Farver. (Indbyd. Univ.). Kbh. 1878. 4.
- Hyperidis Orationes duae. Rec. C. Cobet. Ed. II. Lugd. Batav. 1877.
- Høffding, H., Spinozas Liv og Lære. (Kulturh. Personl. VI). Kbh. 1877.
- † Indbydelsesskrifter til off. Examinere i danske Skoler. 1878.
- † Indbydelsesskrifter til off. Examinere i norske og svenske Skoler. 1877—78.
- Jahrbücher für klassische Philologie. Lpz. 1878—79. Forts.
- Neue Jahrbücher für Philologie und Pädagogik. Lpz. 1878—79. Forts.
- Kålund, Kr., Bidrag til en hist.-topogr. Beskrivelse af Island. II. 1. Kbh. 1879. Tvl.
- Kiepert, Heinr., Lehrbuch der alten Geographie. Berlin 1878.
- Kjerulf, Th., Stenriget og Fjeldlæren. Christian. 1870.
- * Krarup-Hansen, C. J., Praktisk Anvisning til geom. og perspekt. Tegning. 2. Udg. Kbh. 1879. Fig. Tvl.
- Linné, C., Svenska arbeten. Utg. i urval af E. Åhrling. 1. H. Forts. Stockh. 1878. Forf. Portr.
- Listov, J., Udvalg af engelske Forfatteres Skrifter. Udg. til Brug i Skolernes øverste Klasser. 3 H. Kbh. 1878.
- Littré, E., Supplément au dictionnaire de la langue française. Paris 1877. 4.
- Lund, Fr., Danmarks og Norges Historie i Slutn. af det 16. Aarh. I. Kbh. 1879.
- Lübke, Wilh., Geschichte der italienischen Malerei vom 4. bis im 16. Jahrh. 1—2. Halbbd. Stuttgart 1878.

- Lysander, A. Th., C. J. L. Almqvist. Karakter- och lefnads-teckning. Lund och Stockh. 1878. Portr. af Almqvist.
- * Lys ved Aftentid. Paa Dansk efter den 4de engelske Udg. ved J. O. Thomsen. Kbh. 1875.
- Moe, J., Samlede Skrifter. Christian. 1877. 2 Bd.
- Moschus, Idylliske Digte. Udg., overs. og oplyste ved S. Meisling. Kbh. 1824.
- Müller, Vilh., Generalfeldmarschall Graf Moltke. Stuttg. 1878. Portr. af Moltke.
- Müller-Ponilet, Lehrbuch der Physik und Meteorologie. 8. Anfl. 1. Bd. 1—2 Abth. Braunsch. 1876—77. Fig. 2. Bd. Forts.
- Neue Bilder aus der Petersburger Gesellschaft. 2. Aufl. Lpz. 1874.
- Nordiske Oldskrifter, udg. af det nord. Literatur-Samfund. XXXII. (Slutningsh.). Grágás, overs. af V. Finsen. 5. H. Kbh. 1870.
- Novum testamentum Græce. Rec. C. Tischendorff. Lips. 1869—72. 2 Bd.
- Ny kirkehist. Samlinger. Kbh. 1878—79. Forts.
- * Om det fra Gud os givne Hjælpemiddel mod Lovløsheden i de sidste Dage. Efter det Engelske. Kbh. 1871.
- Opfindelsernes Bog. Udg. af A. Lütken. Kbh. 1878—79. Forts.
- Oversigt over Tegneundervisningen i Landets Skoler 1875. (Kbh.). U. A.
- Paparrigopoulo, M. C., Historie de la civilisation hellénique. Paris 1878.
- † Paulsen, Ax, Om den simple Chankers Natur. Kbh. 1878.
- Petermann, A, Geogr. Mittheilungen. Gotha 1878—79. 4. Forts.
- Petersen, Jul., Analytisk Plangeometri. 2. D. Kbh. 1877.
- — De algebraiske Ligningers Theori. Kbh. 1877.
- Pingel, M., Camillo Cavour. (Kulturhist. Personl. VII). Kbh. 1878.
- Reclus, É., Nouvelle géographie universelle. III. L'Europe centrale. Paris 1878. 4. Fig. Tvl.
- Revue des deux mondes. Paris 1878—79. Forts.
- Riant, A., L'hygiène de l'éducation. Paris 1877.
- Riecke, G., Grunddragen af oppfostrans och undervisningens allm. historia Öfvers. af J. Hallgren. Stockh. 1877.
- Rigaud, Luc., Dictionnaire du jargon Parisien. Paris 1878.
- Roscoe, H. E., Die Spectralanalyse. Bearb. von C. Schorlemmer. 2. verm. Aufl. Braunsch. 1873. Fig.
- Rosenberg, C., Nordboernes Aandsliv fra Oldtiden til vore Dage. 2 Bd. 1. H. Kbh. 1879.
- * Rostrup, M. E., Bemærkninger ang. Forekomsten af Birkemusen og Hasselmusen i Danmark. (Særtr. af Vidensk. Meddel. fra naturh. Foren.). Kbh. 1872.
- * — M. E., En Notits om Plantevæksten i Danmark i „Broncealderen“. Kbh. u. A.
- * — M. E., Færøernes Flora (Særtryk af Botanisk Tidsskr.). Kbh. 1870.

- * Rostrup, M. E., Om en genetisk Forbindelse imellem *puccinia molinae* Tul. og *aecidium orchidearum* Desm. (Særtr. af Botan. Tidsskr.). Kbh. 1874.
- * — M. E., Om Vegetationen i den udtørrede „Lersø“ ved Kjøbenhavn. (Særtr. af Naturh. Foren. vidensk Meddel.). Kbh. 1859.
- * — M. E., Sur une relation génétique entre la *puccinia molinae* Tul. et l'*aecidium orchidearum* Desm. (Extr. de Journ. botan.) Copenh. 1874.
- Saga af Tristram ok Isönd, samt Müttuls Saga. Udg. af kgl. nord. Oldskr. Selsk. Kbh. 1878.
- † Samling af Love og Anordninger, ved C. Klein. Kbh. 1878—79. Forts.
- Samlinger til Fyens Historie og Topographie. 7. Bd. 2.—4. H. Odense 1876—78 8. Bd. 1. H. Odense 1879.
- Samlinger til jydsk Hist. og Topogr. Aalborg 1878—79. Forts.
- Samlinger, utg. af sv. fornskrift-sällsk. 37.—39. H. Stockh. 1861—62.
- Schlyter, G. R., Monumenta antiqvitatis. Beskrifv. text. Karlskrona 1878.
- Schiern, Fr., Nyere historiske Studier. 2. D. Kbh. 1878.
- Schiødte, J. C., Zoologia danica. Afbildninger af danske Dyr, med populær Text. 1 H. Pattedyr, ved P. Tauber. Fiske, ved G. Winther. Kbh. 1878. Fol. Tvl.
- Schmidt, K., Lærebog i Experimentalfysiken. 2. D. 1.—2. H. Odense 1878—79. Fig.
- Schreber, G., Sundheds-Gymnastik i Hjemmet. 3 Opl. Kbh. 1873.
- L. Ann. Senecae Libros de beneficiis et de clementia rec. M. Gertz. Berol. 1876.
- Simon, Jules, Le gouvernement de M. Thiers. Paris 1878. 2. Bd.
- Spanske Komedier, overs. af A. Richter. Kbh. 1878.
- Spencer, H., Om Opdragelse. Paa Dansk ved H. Höffding. Kbh. 1876.
- Stahr, A., Torso. Kunst, Künstler und Kunstwerke des griech. und röm. Alterthums. Braunschw. 1878. 2. Bd.
- Statistiske Meddelelser. 13. Bd. Udg. af det statistiske Bureau. Kbh. 1877.
- Statistisk Tabelværk. 3. R. 32—33 Bd. Kbh. 1877. 4.
- Steen, Ad., Den polytechniske Lærestalts første halvhundrede Aar, 1829—1879. Kbh. 1879.
- Steenstrup, Joh. C., Vikingetogene mod Vest i det 9de Aarh. Kbh. 1878.
- Stolpe, P. M., Dagspressen i Danmark indtil Midten af det 18de Aarh. 1. Bd. Kbh. 1878.
- Strandberg, C. V., Samlade vitterhetsarbeten. H. 21.—22. (Slutet). Stockh. 1878. Forf. Portr.
- * Taler ved G. Rodes Jordefærd. Kbh. 1878.
- Biskop Theodoret og Samtidige, Kirkens Historie i 4de Aarh. Overs. af C. A. Muus. 3 Bog. Kbh. 1879.
- Theo Smyrnæus, Expositio rerum mathem. Rec. Ed. Hiller. Lips. 1878.

- * Thiersch, H. W., Kirkens Farer og Haab. Paa Dansk ved J. O. Thomsen. Kbh. 1878.
Tidsskrift, Botanisk.	Kbh. 1978—79.	Forts.
— for Matematik.	—	—
— for Physik og Chemi.	—	—
— for pop. Fremst. af Naturv.	—	—
— Historisk.	—	—
— Historisk.	Christian.	—
— Nordisk, for Filologi.	Kbh.	—
— Nyt, for udenl. theol. Lit.	—	—
— Pedagogisk.	Stockh.	—
— Theologisk.	Kbh.	—
— Theologisk.	Christian.	—
- Topin, M., Le cardinal de Retz. Paris 1872.
- Udvalg af Breve fra Mænd og Qvinder til P. Hjort Kbh. 1867.
- Utheim, J., Fra fremmede Lande. Tillægsh. t. Folkev. Christian. 1878.
- Wad, G. L., Meddelelser om Rektorerne paa Herlufsholm 1565—1878. Næstved 1878. Tvl.
- Vaniček, Al., Fremdwörter im Griechischen und Lateinischen. Lpz. 1878.
- Vejledning til Indsamling af Insekter. Kbh. 1878.
- Wimmer, L. F., Beretning om Forhandlingerne ved det første nordiske Filologmøde i Kjøbenhavn den 18.—21. Juli 1876. Kbh. 1879.
- Winther, Chr., Samlede Digtninger. Kbh. 1860. 9 D. i 3 Bd. Forf. Portr.
- Vor Ungdom. Tidsskrift for Opdragelse og Undervisning. Udg. af J. Pio, H. Trier og P. Voss. 1. H. Kbh. 1879. Forts.
- Wüllner, A., Lehrbuch der Experimentalphysik. Lpz. 1874. 4. Bd. Fig.
- Xenophon, Sokratiske Mærkværdigheder. Efter den græske Original ved J. Bloch. 2. Opl. Kbh. 1802.
- Æschylos, Orestias, Trilogie, metrisk overs. af P. O. Brøndsted. Udg. af N. V. Dorph. Kbh. 1844. Tvl.
- Oehlenschläger, A.; B. Thorlacius, m. Fl., Fortegnelse over samtlige, efter afholdt Examen artium, ved Kbhvns Univ. i Oct. 1828 indskrevne Studenter. 4. Udg. Kbh. 1878.
-

Skolens Examina

agtes iaar afholdte i følgende Orden.

Skriftlig Afgangsprøve.

Mandag d. 16de Juni 8—12 Dansk Udarbejdelse (bekj. Stof); 4—8 fransk Stil — Beregningsopgave. Tirsdag d. 17de Juni 8—12 Oversættelse fra Latin — Geometrisk Udarbejdelse; 4—8 Dansk Udarbejdelse (fri Opgave). Onsdag d. 18de Juni 8—12 Projektionstegning; 4—8 Arithmetisk Udarbejdelse.

Fjerde Klasse, der faar sine Opgaver sendte fra Ministeriet: Mandag d. 16de Juni 8—12 Dansk Udarbejdelse; 4—8 Arithmetisk Udarbejdelse. Tirsdag d. 17de Juni 8—12 Latinsk Stil; 4—8 Geometrisk Udarbejdelse.

Mandag d. 30te Juni Kl. 8 **Prøve** for de Aspiranter, der ere indmeldte til anden og tredie Klasse.

Den **skriftlige Aarsprøve** falder mellem 30te Juni og 2den Juli undtagen for femte Klasse, hvis Prøve falder sammen med Dimittendernes.

Mundtlig Afgangsprøve og Skolens mundtlige Aarsprøve.

Torsdag den 19de Juni.

Kl.

5 IV a Latin Kl.

Fredag den 20de Juni.

Kl.

8 Dim. Latin Frch.
10 IV b Latin Kl.

Kl.

4 Dim. Oldnordisk Hf.

Torsdag den 3die Juli.

8 Dim. Fransk Sk.
V Oldnordisk Hf.
IV a Geografi Ng.

3 Dim. Engelsk Hf.
4 IV b Naturhistorie Ng.

Fredag den 4de Juli.

8 V Engelsk Hf.
IV a Naturhistorie Ng.
III Historie Ms.
II Latin Br.

4 Dim. Naturl. Ms. Pt.
3 IV b Geografi Ng.
I Dansk Js.
Fbkl. Fransk Mm.

Lørdag den 5te Juli.

8 IV a Matematik Ms.
III Geografi Ng.
I Tydsk Br.
11 Dim. Matematik Pt.
12 Dim. Græsk Kl.

3 Dim. Historie Hs.
II Fransk Sk.
Fbkl. Historie Hf.
4 IV b Matematik Ms.

Mandag den 7de Juli.

kl.

8 V Latin Frch.
 IV—III Naturl. Sk. Pt.
 III Græsk Hs.
 II Religion Js.

kl.

3 III Tydsk Br.
 II Naturhistorie Ng.
 I Matematik Ms.
 Fbkl. Dansk Js.

Torsdag den 8de Juli.

8 V Fransk Sk.
 IV Historie Ms.
 III Naturhistorie Ng.
 I Latin Br.

3 III Religion Js.
 II Arithmetik Pt.
 I Fransk Sk.
 Fbkl. Naturhistorie Ng.

Onsdag den 9de Juli.

8 III Latin Hs.
 II Geometri Pt.
 I Historie Hf.
 Fbkl. Geografi Br.

3 V Naturlære Ms. Pt.
 IV Græsk Hs.
 II Tydsk Hf.
 I Religion Js.

Torsdag den 10de Juli.

8 V Græsk Kl.
 V Matematik Pt.
 IV Tydsk Hf.
 III Fransk Sk.

3 III Arithmetik Pt.
 II Historie Ms.
 I Naturhistorie Ng.
 Fbkl. Tydsk Br.

Fredag den 11te Juli.

8 III Geometri Pt.
 II Geografi Ng.
 Fbkl. Religion Js.

3 V Historie Hs.
 IV Fransk Mm.
 I Geografi Ng.

Lørdagen den 12te Juli bekendtgjøres Udfaldet af Censuren for samtlige Klasser, hvorefter Sommerferien tager sin Begyndelse om Eftermiddagen Kl. 5.

Mandagen den 14de Juli Kl. 8 bliver **Prøve** af de Disciple, der ere indmeldte til første og Forberedelsesklassen.

Fredagen den 15de August Kl. 12 Middag maa de nyoptagne Disciple være paa Herlufsholm. De ældre Disciple give Møde i Løbet af Eftermiddagen. Lørdag den 16de til sædvanlig Tid begynder Undervisningen i det nye Skoleaar.

Til at overvære de mundtlige Prøver indbydes Disciplenes Forældre og Værger, saavel som Enhver, der har Interesse for Skolen og dens Gjerning.

Joh. Forchhammer.

